

ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΔΙΑΣΩΣΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΝΕΚΡΩΝ ΣΩΜΑΤΩΝ ΜΑΡΤΥΡΩΝ

Ἐκ τῆς ἐποχῆς πού τὰ ἀγιολογικά κείμενα ἔγιναν ἀντικείμενο ἔρευνας, μελέτης καί δημοσιεύσεως ἔχουν περάσει πολλοί αἰῶνες. Ὅμως δὲ δόθηκε μεγάλη προσοχή οὔτε καί φροντίδα στὰ ἀγιολογικά κείμενα, ὥστε καί αὐτὰ νὰ τύχουν ὁμοίας ἐπεξεργασίας, ἔρευνας καί σχολιασμοῦ μὲ τὰ φιλολογικά κείμενα τῆς ἴδιας ἐποχῆς.

Ἔτσι, ὅταν κανεὶς ἀσχολεῖται μὲ τὰ κείμενα αὐτά, ἀναζητεῖ στὴν ὑπάρχουσα βιβλιογραφία μελέτες καί δημοσιεύματα πού νὰ κατατάσσουν ἢ νὰ εὑρετηριάξουν τὰ περιεχόμενα τῶν ἀγιολογικῶν κειμένων. Ἀναφέρω ἕνα μόνο παράδειγμα: Ὁ ἐκδότης ἀγιολογικῶν κειμένων γιὰ τὸν ἅγιο Αὐξέντιο¹ γράφει ὅτι τὰ θαύματα πού ἔγιναν γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν πονηρῶν δυνάμεων εἶναι περισσότερα κατὰ τὸν 11ο αἰ. Ὅμως, ἂν κανεὶς ἀναδιφῆσει τὴ βιβλιογραφία γιὰ θαυματουργή ἴαση μετὰ ἀπὸ θεία παρέμβαση, θὰ συναντήσῃ πλῆθος παρόμοιων περιπτώσεων καί σὲ προηγούμενους αἰῶνες. Ἐὰν εἶχαμε ἕνα εὑρετήριο τῶν θαυμάτων κατὰ κατηγορίες, θὰ ἦταν δυνατόν νὰ δοθεῖ ἀμέσως μιὰ ἀπάντηση ἀπόλυτα πειστική.

Ἡ ἀνάγνωση τῆς ἀθλήσεως καί τῆς θαυματουργῆς ἐνέργειας ἐνὸς ἀγίου, καί κατὰ τὴν ἐπίγεια ζωὴ του καί μετὰ τὴν κοίμησή του, θὰ διαπιστώσῃ ὅτι συχνὰ πρὶν ἀπὸ τὸν 11ο αἰ. ὑπῆρχε πλῆθος ἰάσεων ἀπὸ τὴν ἐπενέργεια πονηρῶν πνευμάτων, εἴτε μὲ ταυτόχρονη ἀπαγγελία ἐξορκισμῶν καί παρόμοιων εὐχῶν εἴτε μετὰ τὴν ἐκτέλεση ὀρισμένων πρακτικῶν πού συναντοῦμε καί στὰ εὐαγγελικά κείμενα, ὅπως π.χ. ἀνάκτηση τῆς ὄρασεως μὲ τὴν ἐπάλειψη τοῦ κλειστοῦ ὀφθαλμοῦ.

Μιὰ παρόμοια ἀνωτέρα παρέμβαση μὲ ταυτόχρονη ἀπαγγελία προσευχῶν εἶναι καί ἡ ἐπιτελούμενη σὲ λίγες περιπτώσεις στὸ νεκρὸ σῶμα (ἢ στὰ νεκρὰ σῶματα) ἀγίου (ἢ ἀγίων) πού πέθανε (ἢ πέθαναν) κατὰ τὴ διάρκεια

1. P.P. Joannou, *Démonologie populaire - Démonologie critique au XIe siècle. La vie inédite de S. Auxence par M. Psellos*, 1971.

βασανιστηρίων. Στή συναγωγή ἀκριβῶς τῶν σημειουμένων θείων παρεμβάσεων στὰ σώματα τῶν κοιμηθέντων ἐν βασάνοις ἀγίων προτίθεται τὸ μικρὸ αὐτὸ δημοσίευσμά μας νὰ ἀναφερθεῖ. Θὰ ἦταν δυνατὸν νὰ χρησιμοποιηθεῖ γι' αὐτὸ τὸ λόγο ὁ μακρὺς κατάλογος τῶν ἀγίων μαρτύρων. Ἐπειδὴ ὅμως αὐτὸ θὰ ἦταν σχεδὸν ἀνέφικτο, ἀφοῦ οἱ βίοι τῶν ἀγίων εἶναι καὶ πολυάριθμοι καὶ μερικὲς φορές δυσπρόσιτοι στὸν ἐρευνητὴ, εἴμαστε ἀναγκασμένοι νὰ περιορίσουμε τὴν ἐρευνά μας ἀριθμητικὰ στὰ μαρτύρια ποὺ συνέθεσε ἕνας συγγραφέας καὶ ὁ κύκλος του, ὅπως εἶναι τὰ ἀγιολογικὰ κείμενα Συμεῶν τοῦ Μεταφραστῆ καὶ τοῦ κύκλου του¹. Ἄλλωστε ὁ περιορισμὸς αὐτὸς καὶ ἀποβαίνει πρακτικῶς ἐπιτυχῆς καὶ μειώνει τὴν ἐμβέλεια τῆς ἐρευνας χωρὶς νὰ ἀρνεῖται τὰ κύρια στοιχεῖα τῆς.

Πρὶν ἀπὸ τὸ τέλος τῆς βιογραφίας τοῦ ἀγίου Εὐγενίου γράφεται πῶς με θαυματουργὴ ἐνέργεια τὰ νεκρὰ σώματα τῶν ἀγίων Κανιδίου, Βαλεριανοῦ καὶ Ἀκύλα, συναθλητῶν τοῦ ἀγίου Εὐγενίου, κατευθύνθησαν στὸν τόπο καταγωγῆς τοῦ καθενός. Γράφει τὸ κείμενο²:

σ. 40, § 25: Ἐνταῦθα γενομένοις πολλή τις ἦν περὶ τῶν ἀθλοφορικῶν σωματίων ἢ διαπόρησις. Αἱ μὲν γὰρ κεφαλαὶ καὶ τῶν τριῶν γνώριμοι καθεστῆκεσαν, ἀδηλον δ' ἦν ὅποιον μὲν τοῦδε τὸ σῶμα, ὅποιον δὲ ἐκείνου ἐστίν. Οὐ μόνον ὅτι καθ' ἑαυτὰ κεχωρισμένα τῶν κεφαλῶν, ἀλλ' ὅτι καὶ πολλαῖς αἰκίαις συγκκομμένα, εἴ τι καὶ γνώρισμα εἶχον, τοῦτο ἀποβεβλήμασι. Διαπορουμένοις τοίνυν αὐτοῖς ἔδοξεν εἶσαι τὰ ὑποζύγια, οἷς φόρτος τὰ τῶν ἀγίων σώματα ἦν καθ' ἑαυτὰ φέρεσθαι μὴ τινος ὀδηγοῦντος ἢ προπορευομένου. Θεὸς δὲ ἄρα ἦν ὁ τοῦτον αὐτοῖς τὸν λογισμὸν ὑποθέμενος. Τὸ μὲν οὖν, ὃ τὸν νεκρὸν τοῦ μάρτυρος ἔφερε Κανιδίου, τῆς ἐπὶ Σωλόχαιναν ἤπτετο.

1. Βλ. *Patrologia Graeca* 114, 115, 116 (παραθέτουμε τὰ κείμενα ἀπὸ τὴν PG χωρὶς νὰ ἐπιφέρουμε οἰαδήποτε διόρθωση). Γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὰ ἔργα Συμεῶν τοῦ Μεταφραστῆ βλ. H. G. Beck, *Kirche und theologische Literatur im byzantinischen Reich*, Μόναχο 1959, 570 - 75. Τὸ Ἐγκώμιον εἰς Μεταφραστὴν κῦρ Συμεῶν Μιχαὴλ Ψελλοῦ βλ. στὰ *M. Pselli Scripta minora*, ἐκδ. E. Kurtz - Fr. Drexl, I, Μιλάνο 1930. Συναξάριο ἀγίου Συμεῶν συνέγραψε μετεγενέστερα ὁ Μάρκος Εὐγενικός (Beck, *Kirche*, 755· K. Μαμώνη, *Μάρκος Εὐγενικός*, Ἀθήνα 1954), ὅπου ἐκτίθεται ἡ προσπάθεια τοῦ Συμεῶν γιὰ μιὰ ἀνανέωση τῶν ἀγιολογικῶν κειμένων· βλ. ἀκόμα N. Οἰκονομίδης, *Νέον Ἀθηναίων* 1 (1955) 41 - 48 καὶ 268 - 82.

2. Τὰ κείμενα εἶναι ἀπὸ τὸ βίον τοῦ ἀγίου Εὐγενίου καὶ τῶν συναθλητῶν του, ποὺ συνέθεσε ὁ Τραπεζοῦντιος πατριάρχης I. Σιφυλίνος. Βλ. Ὁδ. Λαμφίδης, Ἅγιος Εὐγένιος, ὁ πολιούχος τῆς Τραπεζοῦντος, Ἀθήνα 1984· ὁ ἴδιος, Ἡ ἱστορικότητα σὲ ἀγιολογικὰ κείμενα τῆς ποντιακῆς περιοχῆς (Ἀνακοίνωση στὸ Διεθνὲς Συμπόσιο Ἡρώες τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας. Οἱ νέοι ἄγιοι, 8ος - 16ος αἰ., Ἀθήνα 25 - 28 Νοεμ. 1999, Πρακτικὰ 65 - 89) [ὑπὸ ἐκτύπωση]· ὁ ἴδιος, Das Martyrium des Bischofs von Smyrna Polykarpos: indirekte Quelle des von Xiphilinos verfaßten Martyriums des heiligen Eugenios? [ὑπὸ ἐκτύπωση].

Και ταῦτα μὴ ὄν ἐκ τῆς αὐτῆς κώμης τῷ μάρτυρι. Τὰ δὲ οἷς τὰ τῶν λοιπῶν ἁγίων ἐβαστάζετο λείψανα ἐπὶ τὰς ἐκείνων κώμας ἐπέτρεχον, ἐτέρων δηλαδὴ καὶ ταῦτα ὄντα κωμῶν. Καὶ οὕτω τὰ ἱερὰ τῶν ἁγίων πολυάθλα σώματα ταῖς πατρίσιν αὐτῶν ἀπεδόθησαν, ἐν αἷς καὶ τῆς προσηκούσης τυχόντα ταφῆς ἱαμάτων χάριν ἀέναον βλύζουσι.

Τὸ σῶμα τοῦ ἁγίου Εὐγενίου ἐνταφιάστηκε στὸν τόπο, ὅπου ὁ ἴδιος ἀποκεφαλίστηκε, στὴν Τραπεζούντα, ἀπὸ ὅπου καὶ καταγόταν:

σ. 42/43, § 30 Τὸ δὲ σῶμα τούτου τὸ ἅγιον ἔρριπτο μὲν κατὰ τὸ πρόσταγμα τοῦ δουκὸς οὕτως ἀτίμως καὶ ἀμελῶς. Σωφρόνιος δὲ τις ἀνῆρ σώφρων τὸν τρόπον καὶ εὐσεβῆς, πρὸς δὲ Ἀντίοχος καὶ Θεόδωρος, Ἀνυσίος τε καὶ Ἡράκλειος, εὐλαβῶς αὐτὸ ἀνελόμενοι καὶ δσίως καὶ λαμπρῶς περιστείλαντες ἀγχοῦ τοῦ τῆς τελειώσεως τόπου διαπρεπῶς ἄγαν κατατιθέασι [...].

Ἀπὸ μιᾶ πρώτῃ διερεύνηση στοὺς βίους τῶν μαρτύρων τοῦ χριστιανισμοῦ, ἰδίως τῆς ρωμαϊκῆς ἐποχῆς, διαπιστῶνεται ὅτι ὅμοια ἢ σχεδὸν ὅμοια μὲ τὴν προαναφερθεῖσα θαυματουργή ἐνέργεια σὲ νεκρὰ σώματα μαρτύρων δὲν ἀναφέρεται σ' αὐτὰ¹. Βεβαίως ἡ σύνθεση τοῦ μαρτυρίου ἀπὸ τὸν Ι. Ξιφιλίνο δὲν ἔγινε κατὰ τὴν πρώτη διαστρωμάτωση τῆς συντάξεως τοῦ ἀγιολογικοῦ κειμένου γιὰ τὸν ἅγιο Εὐγένιο. Ἡ πρώτη αὐτῆ περίοδος περιλαμβάνει τὰ συναξάρια Κωνσταντινουπόλεως² καὶ Βασιλείου Β'³.

Ἡ δευτέρα διαστρωμάτωση γιὰ αὐτὰ τὰ ἀγιολογικὰ κείμενα ἀρχίζει μὲ τὴν κίνηση ποὺ δημιουργεῖ Συμεὼν ὁ Μεταφραστὴς καὶ ὁ κύκλος του⁴, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὁμως δὲν ὑπάρχει μαρτυρημένο ἀγιολογικὸ κείμενο γιὰ τὸν ἅγιο Εὐγένιο.

Πρόσφατα παρουσιάσαμε τὰ παράλληλα κείμενα ποὺ ὑπάρχουν στὸ μαρτύριο ἁγίου Εὐγενίου ποὺ συνέθεσε ὁ Ι. Ξιφιλίνος καὶ στὴν ἐγκύκλιο ἐπιστολὴ τῆς Ἐκκλησίας Σμύρνης πρὸς τὴν Ἐκκλησία Φιλομηλίου γιὰ τὸ μαρτυρικὸ θάνατο τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου (τὸ 155)⁵, γιὰ νὰ ὑποδείξουμε στοὺς ἐρευνητὲς ὅτι εἶναι δυνατὸν τὸ Μαρτύριο Πολυκάρπου νὰ χρησιμοποιοῦντο ὡς ἄμεση ἢ, καλύτερα, ἔμμεση πηγὴ γιὰ τὸ κείμενο τοῦ Ξιφιλίνου.

1. Ἦδη στὴν ἐκδοσὴ τοῦ βίου τοῦ ἁγίου Εὐγενίου ποὺ ἔγραψε ὁ Ι. Ξιφιλίνος σημειώσαμε παράλληλα χωρία πρὸς ἐκεῖνα ποὺ συναντῶνται στοὺς βίους ἄλλων μαρτύρων ποὺ συνέγραψε Συμεὼν ὁ Μεταφραστὴς καὶ ὁ κύκλος του (*Ἅγιος Εὐγένιος, ὁ πολιούχος*, δ.π., 14/15 καὶ ἐκδοσὴ κειμένου 19/20 κ.ά.).

2. H. Delehaye, *Synaxarium Ecclesiae Constantinopolitanae*, 1902· Λαμφίδης, Ἡ ἱστορικότητα, δ.π., σ. 74, σημ. 35, 36, σ. 75 / 76 κ.ά.

3. Μηνολόγιο Βασιλείου Β', PG 117, Παρίσι 1864, στήλη 269. Τὸ κείμενο ἀναδημοσιεύσαμε στὴ μελέτη μας *Das Martyrium des Bischofs von Smyrna Polykarpos*, σ. 3, σημ. 7 τοῦ χειρογράφου.

4. Beck, *Kirche*, δ.π., 570 - 75.

5. *Das Martyrium des Bischofs von Smyrna Polykarpos*, σ. 5 - 8 τοῦ χειρογράφου.

Βεβαίως, ὅπως ἤδη ἐλέχθη, δὲν προέρχεται ἀπὸ τὸν Συμεῶν τὸν Μεταφραστὴ καὶ τὸν κύκλο του ὁ βίος αὐτός. Ἄλλά, ὅπως φανερώνει ἡ διήγησις τοῦ μαρτυρίου, ὁ συγγραφέας του I. Ξιφιλίνος κατευθύνεται ἀπὸ τὰ παραγγέλματα τῆς κινήσεως αὐτῆς. Αὐτὸς εἶναι ὁ κύριος λόγος, γιὰ τὸν ὁποῖο ἡ ἀναζήτησή μας γιὰ τὴ διάσωση καὶ μεταφορὰ νεκρῶν σωμάτων μαρτύρων ὕστερα ἀπὸ θαυματουργὴ ἐνέργεια περιορίστηκε στὰ ἀγιολογικὰ κείμενα ποὺ συνέγραψε Συμεῶν ὁ Μεταφραστὴς καὶ ὁ κύκλος του.

Ὅπως εἶναι γνωστό, ἡ πιὸ συνήθης λεπτομέρεια μετὰ τὸ μαρτυρικό θάνατο τῶν βιογραφουμένων ἁγίων εἶναι ὁ κρύφιος ἢ ὁ ἐπίσημος ἐνταφιασμός τῶν νεκρῶν σωμάτων ἀπὸ εὐλαβεῖς χριστιανούς ἐκεῖ ὅπου οἱ ἅγιοι ἐμαρτύρησαν.

Ὡστόσο ὑπάρχουν μερικὲς διηγήσεις μαρτυρίων, οἱ ὁποῖες, ἂν καὶ δὲν περιγράφουν λεπτομερειακὰ τὴ διάσωση τῶν νεκρῶν σωμάτων ὕστερα ἀπὸ θαυματουργὴ ἐπέμβαση καὶ τὸν ἐνταφιασμό τους, ἐντούτοις χορηγοῦν ἕνα μικρότερο ἢ μεγαλύτερο τμῆμα ἀπὸ τὸ γεγονός αὐτό.

Ἔτσι διεξήλθαμε τὰ ἀγιολογικὰ κείμενα Συμεῶν τοῦ Μεταφραστῆ καὶ σημειώσαμε¹:

1. *Μαρτύριον τῶν ἁγίων μαρτύρων Ἐρμούλου καὶ Στρατονίκου* [PG 114, 553 - 66 (BHG 745)]: Ὁ Ἐρμούλος ἐρωτᾶται καὶ πάλι ἀπὸ τὸ βασιλεῖα Λικίνιο ἐὰν θὰ θυσιάσει στοὺς θεοὺς καὶ ἀρνεῖται. Ὁ Λικίνιος διατάζει νὰ βυθισθεῖ ὁ μάρτυρας στὸν ποταμὸ Ἴστρο. Ὑστερα εἶναι ἡ σειρά τοῦ Στρατονίκου, ποὺ ἀρνεῖται καὶ αὐτὸς νὰ θυσιάσει στοὺς θεοὺς καὶ νὰ προδώσει τὴν πίστη του στὸ Χριστὸ ἀλλὰ καὶ τὴ φιλία του πρὸς τὸν Ἐρμούλο. Ὁ Λικίνιος ἐκιδίδει καὶ γι' αὐτὸν τὴν ἴδια ἀπόφαση. Οἱ μάρτυρες ὀδηγοῦνται στὸ θάνατο καὶ ὅταν φθάνουν στὸν ποταμὸ τοποθετοῦνται σὲ δίχτυ καὶ ρίπτονται στὸ βυθό. Ὁ ποταμὸς ὅμως δὲ συγκρατεῖ τὰ νεκρὰ σώματα, ἀλλὰ τὰ μεταφέρει στὴν παραλία. Ἐκεῖ χριστιανοί, ποὺ ἀναζητοῦσαν τὰ νεκρὰ σώματα τῶν μαρτύρων, τὴν τρίτη μέρα ἀπὸ τὴν καταβύθισή τους τὰ περισυλλέγουν καὶ τὰ ἐνταφιάζουν κοντὰ στὴν πόλη Σιγγιδώνα. Τὸ κείμενο:

[PG 114, 564] *ΙΑ'*. *Ἡμέρας δὲ ἤδη γενομένης, τὸν Ἐρμούλον ὁ Λικίνιος ἀγαγὼν ἐπηρώτα καὶ πάλιν εἰ θύει θεοῖς· ὁ δέ, Τὰς προτέρας σοι, ἔφη, δίδωμι καὶ νῦν ἀποκρίσεις, ὦ βασιλεῦ, ὥστε καῖε, τιμῶρει, τέμνε, ποίει πᾶν ἐπ' ἐμοὶ τὸ τῷ θυμῷ παριστάμενον[...]. Καὶ διὰ τοῦτο, βοηθός μου γενοῦ, Κύριε, καὶ λυτρωτής, ἐπέμενε λέγων, καὶ οἶον εἰ φθεγγομένου τινὸς ἄνωθεν ἀκούειν ἐδόκει· Μὴ φοβοῦ μετὰ σοῦ γάρ εἰμι, καὶ ὁ Θεὸς σου ἐγὼ εἰμι. Δείσας τοιγαροῦν ὁ Λικίνιος, καὶ πρὸς τὴν ἀκοήν οἷα συνταραχθεὶς, τὸν μάρτυρα τοῦ ξύλου κατάγει, καὶ τούτου μὲν ἀπώλειαν τὴν ἐν τῷ ποταμῷ τῷ Ἴστρῳ*

1. Σὲ κάθε περίπτωση μετὰ ἀπὸ μιὰ βραχύτατη περίληψη δίνονται σὲ ἀνάλυση οἱ κυριότερες λεπτομέρειες τῆς θαυματουργῆς ἐνέργειας.

καταψηφίζεται, ἐν αὐτῷ ῥιφήναι προστάξας, ἴσως οἰηθείς, ὁ ἀνόητος, ὅτι παθῶν οὕτως Ἐρμούλος παντάπασιν ἀπώλοτο ἄν, καὶ οὐδὲ τοῦ τιμίον αὐτοῦ σώματος εὗρεσις ἔσται. Παραστησάμενος γοῦν τὸν Στρατόνικον ὑποτιθέται δὴθεν αὐτῷ τὰ λυσιτελή καὶ συμβουλευεῖν ἐφκει, καί, Πείσθητί μοι, ἔλεγεν, ἄθλιε, πείσθητι αὐ, καὶ θῦσαι κἄν αὐτὸς ἐλοῦ τοῖς θεοῖς, ἵνα μὴ τὰ ὁμοία [565] τῷ φίλῳ πάθῃς καὶ σύ, καὶ δίκην ἄμφω τῆς ἀπειθείας ὑποσχῆτε ταύτην. Ὑπολαβὼν δὲ ὁ Στρατόνικος, Ἄθλιος ἄν εἶην, ὡς ἀληθῶς, εἶπεν, εἰ σοὶ πειθόμενος, θανάτος ἐκείνου διὰ Χριστόν, αὐτὸς ἔλωμαι ζῆν. Καὶ ὁ Δικίνιος· Τί δῆτα βούλει καὶ συναποθανεῖν Ἐρμούλω; Πάνν μὲν οὖν ὁ θεῖος ἔφη Στρατόνικος· καὶ γάρ, εἰ κοινὰς τοὺς φίλους ἔχειν δεῖ καὶ τὰς συμφορὰς, προσήκει πάντως κοινήν ποιεῖσθαι καὶ τὴν τῶν ἀγαθῶν ἀπόλαυσιν. Τί δὲ ἄν ἡμῖν τοῦ διὰ Χριστόν παθεῖν ἠδύτερόν τε καὶ τιμιώτερον; ἐφ' οἷς καὶ Στρατόνικον μεταπεῖσαι πλέον ἀπαγορεύσας ὁ βασιλεὺς, τὴν ὁμοίαν καὶ κατ' αὐτοῦ δίδωσι ψῆφον, καὶ ἴσον ἀμφοτέρων κατακρίνετο τέλος, οὗς καὶ ἴσον ταῖς ἀληθείαις τέλος ἐδέχετο, καὶ κοινὴ μακαριότης καὶ ἀγαλλίσις.

IB'. Ἦγοντο οὖν οἱ μάρτυρες τὴν ἐπὶ θανάτῳ λέγοντες· Δόξα ἐν ὑφίστοις Θεῶ[...]. Ὡς δὲ ἤδη τὸν ποταμὸν κατέλαβον ἐν σαργάνῃ παρὰ τῶν εἰς τοῦτο τεταγμένων βληθέντες, τῷ βυθῷ παραπέμπονται. Δεξάμενος μέντοι τὰ σώματα τῶν ἁγίων ὁ ποταμὸς, καὶ ὅσον ἔδει τὸ ρεῖθρον ἀγίασθεις, χερσὶ πιστῶν ἐκδίδωσι πάλιν ταῦτα, καθάπερ, οἶμαι, θησαυρὸν τοιοῦτον παρ' ἐαυτῷ κρύπτειν οὐκ ἐνεγκῶν, καὶ τηλικούτοις ζημιῶσαι Χριστιανὸς ἀγαθὸν τῆς πρώτης ἀγαθότητος οὐκ ἀνασχομένης. Μετὰ γοῦν τρίτην ἐξ ἐκείνου ἡμέραν, τῇ χέρσῳ κείμενα τὰ μαρτυρικά σώματα καθωράθη, καὶ τινες ἄνδρες θεοφιλεῖς καὶ οἷς ἔργον ἁγίων θηρῶν σώματα περιτυχόντες αὐτούς, χερσὶ τε ποθοῦσαις εὐλαβῶς ἀνελόμενοι, καὶ ὕμνους ἐπάσαντες ἱεροῦς, καὶ ὅσα νόμος Χριστιανοῖς τελέσαντες, ἐν τινι τόπῳ σταδίους ὀκτώ καὶ δέκα τῆς πόλεως Σιγγήδονος ἀπέχοντι, ὁμοῦ κατατίθενται ταῦτα [...].

2. Ἀθλησις τοῦ ἁγίου καὶ ἐνδόξου μάρτυρος τοῦ Χριστοῦ Βικεντίου [PG 114, 736 - 56 (BHG 1866)]: Ὁ Δατιανὸς ἀποφασίζει τὸ νεκρὸ σῶμα τοῦ ἁγίου μετὰ τὰ βασιανιστήρια (καὶ ἐπειδὴ οὔτε τὰ ὄρνεα τὸ κατέτρωγαν καὶ γὰρ νὰ μὴ χρησιμοποιοῦνται ἀπὸ τοὺς χριστιανούς ὡς ἀντικείμενο λατρείας) νὰ ριφθεῖ στὸ βυθὸ τῆς θάλασσας, ὥστε ἐκεῖνη νὰ τὸ κρύψει καὶ νὰ μὴ γίνῃ ὁ ἴδιος ὁ Δατιανὸς περίγελως. Προηγουμένως ὅμως νὰ τοποθετηθεῖ σὲ ἔρουγκλο (στὴν ἐλληνικὴ γλῶσσα οἱ ναυτικοὶ τὸ λένε κῶικα), μέσα στὸ ὁποῖο θὰ ὑπάρχουν καὶ πέτρες γιὰ νὰ φθάσει τὸ νεκρὸ σῶμα τοῦ ἁγίου στὸ βυθὸ καὶ νὰ γίνῃ τροφή στὰ ψάρια. Εἰδικοὶ ναυτικοὶ μεταφέρουν τὸ σῶμα τοῦ ἁγίου στὸ πέλαγος, ὅπου καὶ τὸ βυθίζουν. Χαρούμενοι ἐπιστρέφουν γὰρ νὰ ἀναγγείλουν τὴν ἐκτέλεση τῆς ἀποστολῆς τους. Πρὶν ὅμως φθάσουν στὴν ξηρὰ, τὸ νεκρὸ σῶμα ἦταν ἤδη στὸν αἰγιαλὸ. Ὅταν τὸ εἶδαν οἱ ναυτικοί, κυριεύθηκαν ἀπὸ φόβο καὶ ἔφυγαν. Ὁ ἅγιος ἐμφανίζεται σὲ ἕνα ἄνδρα στὸν

ὕπνο του καὶ τοῦ παραγγέλνει νὰ περισυλλέξει καὶ νὰ ἐνταφιάσει τὸ σῶμα του. Αὐτὸς ὅμως ἀπὸ φόβο δὲν ἐκτελεῖ τὴν ἐντολή. Τὸ ὄνειρο ἐπαναλαμβάνεται καὶ σὲ μιὰ ἡλικιωμένη χήρα, χριστιανή. Αὐτὴ βρίσκει τὸ νεκρὸ σῶμα, τὸ μεταφέρει καὶ τὸ ἐνταφιάζει σὲ οἶκημα ποῦ μεταγενέστερα μετατρέπεται σὲ ἐκκλησία, σὲ τόπο λατρείας. Τὸ κείμενο:

[PG 114, 752] *IH'*. [...] ἐκάστης ἡμέρας τὸ δεύτερον τὴν διακονίαν εἶχεν, καὶ τῷ προφήτῃ εἰς τὴν τῶν [753] τροφῶν παρακομιδὴν διακονεῖσθαι παρὰ τοῦ ὁμοίου ὀρνέου, φημι δὴ, τοῦ κόρακος· ἀλλὰ γὰρ καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος τῷ πάλαι θεῷ προστάγματι τὰς προσηκούσας θεραπείας ἐκτελεῖ τῷ μάρτυρι.

ΙΘ'. Πρὸς δὲ καὶ παραδόξως ἐκπλαγεῖς ὁ Δατιανὸς ἤρξατο βοᾶν καὶ λέγειν· Φεῦ! οὔτε νεκροῦ αὐτοῦ περιγενέσθαι δύναμαι· ἐκ δὲ τοῦ ἐναντίου τῆ ἐμῆ χαλεπότητι ἐνδοξότερος ἀναδείκνυται. Ἐπειδὴ οὖν ἀδυνάτως ἐπὶ γῆς ἔχει τὸ τοῦτον καταναλωθῆναι, τῷ πελάγει ὑποβρύχιος παραπεμπέσθω, τὸ τῆς νίκης αὐτοῦ μεγαλοφυνὲς δὲ ἢ θάλασσα κατακρονάτω, ἵνα ἐκάστης ἡμέρας μὴ γέλωσ ὑπ' ὄφιν τῶν πάντων γίνωμαι. Ἐμβληθῆτω τοιγαροῦν ἐν τῷ ἔρουγκλῳ, καθ' ὃν τρόπον οἱ πατροκτόνοι ἐν βοείῳ ἀσκῷ καταδεσμούμενοι ῥίπτονται κατὰ τοῦ πελάγους· λίθοι δὲ συστιβαζέσθωσαν τῷ ἐσπαργανωμένῳ σώματι αὐτοῦ, καὶ ὅτι πλείστον ἐπὶ τὰ βάθη διάστημα ἔλθωσιν οἱ ναῦται, ἐκρυσάτωσαν αὐτὸν τοῖς κύμασιν, ὅπως οἱ τῶν ἰχθύων ἄσιτοι εἰ ποῦ τι ἀσπάρακτον ἢ τραύματος ἐλεύθερον τὸ τυχὸν αὐτῷ μέλος ὑπολέλειπται, λάπτοντες ἐπιμόνως καὶ τοῦτο καταναλώσωσι.

1) Καὶ ἐπειδὴ τὰ χερσαῖα θηρία μᾶλλον ἀδρανῆ τὴν τοῦ σώματος φειδῶ πεποίηται, ἀλλὰ γοῦν κητῶν ἀκορέστῳ στόματι κατατεμνόμενον ἅπαν ἀναλωθήσεται· εἰ δὲ καὶ ξένοις αἰγιαλοῖς προσπελάσας ἐκρυφήσεται, τῆ ἐπαναλήψει καὶ τοῖς διαύλοις τῶν κυμάτων φορούμενος, σκοπέλοις προσραγείς, μήτε θανὼν ἡσυχίας τεύξεται. [...] Καὶ δὴ ἐμβάλλεται τὸ ἅγιον καὶ πολύτιμον λείψανον τοῦ μάρτυρος, καθὼς προσέταξεν ὁ ἱερόσουλός Δατιανὸς ἐν τῷ ἔρουγκλῳ. Ἔστι δὲ ὁ ἔρουγκλος πλέγμα τι στυριδῶδες εἰς σάκκου σχῆμα ἀναπεποιημένον, ἐπίμηκός τε καὶ στενόν, ὅπερ τῆ Ἑλληνίδι διαλέκτῳ οἱ ναυτικοὶ εἰώθασιν προσαγορεύειν κόικα, [...].

Κ'. Ἐπὶ τούτοις δὲ παρελθὼν ἀνήγ τις Εὐμόρφιος τοῦνομα, λοιμὸς τὴν γνώμην, καὶ τὴν ψυχὴν ἱερόσουλός, καθυπέσχετο τῷ τυράννῳ πρὸς τὸ οἰκεῖον μέρος τῆς πόλεως ναύτας ἔχειν πιστικὸς ἐπὶ τῷ παρασχεῖν αὐτοὺς αὐτῷ, καὶ λίαν ἄρμοδιους ὑπάρχοντας πρὸς τὸ ἐπιζητούμενον πρᾶγμα, οἱ καὶ ἐνέβαλον εἰς τὸ σκάφος τὸ μεγαλότιμον λείψανον τοῦ ἀγιωτάτου μάρτυρος Βικεντίου, καὶ ἐπὶ τοσοῦτον τοῖς διαστήμασιν ἤλασαν ἐπὶ τὸ πέλαγος, ὥστε τοὺς αἰγιαλοὺς καὶ τὰ ὄρη τῶν ὀφθαλμῶν βολῆ οἶσθαι αὐτοὺς ἀποκρούπτειν· καὶ λοιπὸν ἀποκεκμηκότες, ὅτε ἔδοξεν ἱκανῶς ἔχειν αὐτοὺς ἐν τῇ θαλάσῃ καὶ ἐδεδίεσαν μὴ εἰς ἕτερον αὐτὸν ἀποβαστάσωσι πατριδα ὡς οὐκ ἠβούλοντο, τὸ προσταχθὲν αὐτοῖς ἐπιτελοῦσι, καὶ ἐβύθισαν αὐτὸν παραπέμψαντες ὑποβρύ-

χιον τοῖς κύμασι. Καὶ λοιπὸν ἐπανήεσαν πρὸς Δατιανὸν ἰλαροὶ τοῖς προσώποις, ὡς ἐπικομιζόμενοι χαρᾶς εὐαγγελία μέγιστα, καταστρηγιῶντες, ὡς εἰωθὸς ναύταις εἰκότως δυσσεβεῖν, φωναῖς ἀτάκτοις καὶ κρότοις συναπηχοῦντες· πλεον δὲ τοῦ δέοντος κατήπειγον ἑαυτοὺς τῷ τάχει ἐπὶ τὸν ἄρχοντα, μήπως ἕτεροι ὑποφθάσαντες τὸ αὐτῷ ἀπαγγείλωσι καταθύμιον, τὸ ἀνάσπαστον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν πάντων γεγονῆναι τὸν Βικέντιον. Ἄλλὰ γὰρ καθ' ὃ δίκαιον ὑπῆρχέ τε καὶ ὄσιον, πρὶν ἐπ [755] ἀελλθεῖν τοὺς ῥίψαντας τὸ σῶμα τοῦ μάρτυρος ναύτας, ἐπὶ τὴν ξηρὰν ἐπανήλθε τὸ ῥιπὲν σῶμα, τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι κυβερνῶμενον, καὶ ὅπερ ἐδόκουν τοῖς ἀπειροῖς τῆς θαλάσσης βάθειν ἐγκαθελκόμενον βυθίζεσθαι. τοῦτο πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν ὄρωντες κείμενον πρὸς τῷ λιμένι, καὶ τὴν ὀφειλομένην τιμὴν τῆς ταφῆς ἐξαιτούμενον, καὶ ἡσυχίας δεόμενον ἐξέστησαν· ὅθεν φόβῳ πολλῷ συσχεθέντες, καταλιπόντες αὐτὸ ἀπῆλθον· πρὶν ἢ γὰρ τινα φθάσαι ἀπαγγεῖλαι τῷ ἀλάστορι ἐπὶ τὴν ξηρὰν ἐπανήλθε τὸ ῥιπὲν σῶμα τοῦ μάρτυρος τῇ τοῦ Χριστοῦ κυβερνῶμενον [χειρί], ὅπερ ἐκρυφέν ὑπὸ τῶν κυμάτων ἀνεπαύετο ἐν τῷ αἰγιαλῷ.

ΚΑ'. Καὶ γὰρ τινα ἄνδρα καθ' ὕπνου ὑπέμνησεν ὁ ἅγιος, δεικνὸς αὐτῷ ἀνακεκομίσθαι τὸ λείψανον αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς αἰγιαλοὺς, καὶ αὐτὸν τὸν τόπον σαφηνίσας αὐτῷ κατὰ ἀκριβείαν, ἐν ᾧ ἐξέκειτο. Ἐπειδὴ δὲ οὗτος φόβῳ τοῦ ἀρχοντος ἀργότερός τε καὶ ἄχρηστος περὶ τὴν ζήτησιν τοῦ πολυτιμήτου θησαυροῦ ἐγένετο, φημί δὴ, τοῦ ἁγίου λειψάνου, ἐφ' ἑτέραν πάλιν χῆραν ἔρχεται προβεβηκυῖαν τοῖς ἔτεσιν, καὶ ἡλικία διαπρέπουσαν, καὶ ἀγιότητι πεπληρωμένην, καὶ ταύτην ὁμοίως ὑπομνήσας καθ' ὕπνου, δίδωσιν αὐτῇ σημεῖα ἀληθέστατα τοῦ τόπου, ἐνθα ἦδη ὑπὸ τῇ ἀπαλῇ ψάμμῳ ἡσύχαζεν τὸ σῶμα, τῇ ἐπανεῖσι καὶ ἐπαναχύσει τῷ πρῶῳ καὶ γαληνῷ κύματι τετυμβευμένον. Τοῦ γὰρ στοιχείου ἐπιλάμποντός τε καὶ ἐπικλύζοντος, ἤγουν τῆς θαλάσσης, δουλεύουσα ἢ ψάμμος διὰ τῆς κατὰ μικρὸν ἐπαθροίσεως, τὴν τῆς ταφῆς τιμὴν ἀπεπλήρωσεν. Ὅθεν οὐδὲν θαυμαστὸν εἰ μετὰ ταῦτα ἀνθρώπων σπουδαί τε καὶ θεραπείαι συνεπλήρωσαν, ὅπερ ἦδη τὰ στοιχεῖα σὺν παραδόξῳ δουλείας τρόπῳ τὴν ὑπὲρ τῆς ταφῆς τετελέκεισαν κηδεμονίαν.

ΚΒ'. Ἐτάφη γοῦν πρῶτον ὁ γενναῖος ἀθλητῆς τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ αἰγιαλῷ εἰς αὐτὰς τὰς συναλλαγὰς τοῦ ἐδάφους καὶ τῶν ὑδάτων· διδάγματα οὐ μικρὰ καταλείψας ἡμῖν διὰ τοῦ τῆς ταφῆς αὐτοῦ θαύματος τῆς εἰς Θεὸν αὐτοῦ ἀκλινοῦς καὶ στερεμνίας πίστεως, καὶ ὅπως δόκιμος κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν ἀναδειχθῆ. Ἄλλὰ γὰρ καὶ ἡ προλεχθεῖσα πρεσβύτις καὶ Χριστιανικωτάτη χῆρα περιήρχετο περὶ τοὺς αἰγιαλοὺς, τὰ ἀποκαλυφθέντα αὐτῇ ζητούσα σημεῖα, εἶτα εὐρούσα τὸ ζητούμενον, καὶ εἰς οἶκον ἐπάξιον ἀποτεθεῖσα τὸ σεβάσμιον τοῦ μάρτυρος λείψανον, κατέθετο δόσιως. Ἐντεῦθεν γὰρ εἰς οἶκον ἐπάξιον ἀνεκομίσθη τὸ πολυμακάριστον καὶ πανσεβάσμιον λείψανον τοῦ πανενδόξου μάρτυρος τοῦ Χριστοῦ Βικεντίου, καὶ δὴ λοιπὸν σὺν πολυτελεστέρῳ ταφῇ ἀνετέθη καὶ καθιερώθη τῷ Θεῷ τὸ λείψανον ἐν τῷ θυσιαστη-

ρίῳ τοῦ ναοῦ, τὴν ἐπωνυμίαν λαχόντος ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ ἁγίου μάρτυρος Βικεντίου, τοῦ οἴκου δηλαδή σὺν τῷ προσιόντι αὐτῷ τόπῳ εἰς ἐκκλησίαν καθιερωθέντος, τῶν θείων καὶ ἀχράντων μυστηρίων τοῦ Δεσπότην ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν αὐτῷ ἐπιτελεσθέντων, καὶ τὴν ἐπωνυμίαν λαχόντος ἐπὶ τὸν ἅγιον Βικέντιον. [...]

3. Μαρτύριον τῶν ἁγίων μαρτύρων Μηνᾶ, Ἐρμογένους καὶ Εὐγράφου [PG 116, 368-416 (BHG 1250)]: Κατὰ διαταγὴν τοῦ Μαξιμίνου τὰ νεκρὰ σώματα τῶν ἁγίων τοποθετοῦνται μέσα σὲ σιδερένια θήκη καὶ βυθίζονται στὴ θάλασσα. Ἡ θήκη, ἀντὶ νὰ βυθιστεῖ, σὺν πλοῖο πλέει καὶ φθάνει στὴν Κωνσταντινούπολη. Ἐκεῖ παραλαμβάνεται ἀπὸ τοὺς εὐσεβεῖς χριστιανούς ποὺ εἶχαν συγκεντρωθεῖ ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπο μετὰ ἀπὸ θεία ἐμφάνεια καὶ κατατίθεται σὲ κρυφὸ ναό. Μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Μαξιμίνου καὶ τὴν παύση τῶν διωγμῶν, μὲ τὸν ἐπίσκοπο ἐπικεφαλῆς γίνεται ὁ ἐπίσημος ἐνταφιασμός τῶν νεκρῶν σωμάτων τῶν μαρτύρων. Τὸ κείμενο:

[PG 116, 413] ΔΗ'. [...] βασκήνας ὁ Μαξιμῖνος αὐτῷ καὶ τῆς ταφῆς προσέταξε θήκην κατασκευάσαντας σιδηρᾶν, ἐνθέσθαι ταύτην τὰ τῶν μαρτύρων σώματα, εἶτα καὶ τῷ τῆς θαλάσσης παραπέμναι βυθῷ, μὴ τι φήσας καὶ προηγόρευσε περὶ τῆς ὁσίας τοῖς Γαλιλαίοις, καὶ ὡς κἀνταῦθα διαπέσοι αὐτῷ τὸ προμάντευμα. Οἱ μὲν οὖν εἰς τοῦτο διακονοῦντες σπουδῇ τὸ πᾶν ἐκτελέσαντες, τῇ σιδηρᾷ λάρνακι τὰ τῶν ἁγίων συγκατεπόντωνσαν σώματα. Ὁ δὲ βασιλεὺς τά τε παρὰ τῆς πόλεως σκώμματα μὴ φέρειν οἷός τε ὄν, καὶ ἅμα καταθρασύνεσθαι αὐτοῦ τὸν δῆμον μεμαθηκώς, καὶ ὑποπτεῦον μὴ τι καὶ παρακεκινδυνευμένον ἐπ' αὐτῷ γένηται, τὴν ἐπὶ τὸ Βυζάντιον ἐξ αὐτῆς ὤδεσε, κατάφοβός τε καὶ ἡσχυμμένος. Εἰς τοῦτο τοίνυν τῶν πραγμάτων ἐκβάντων, γίνεται τι καὶ αἰθῆς τῶν προλαβόντων οὐκ ἔλαττον.

ΛΘ'. Φθάνει τὸν βασιλέα ἱππότην ὄντα ἢ τὰ τῶν μαρτύρων σώματα φέρονσα θήκη τοσαύτη τε οὔσα, καὶ σιδηρᾶ, καὶ πέλαγος διαπλέουσα. Δυνάμει γάρ τιμι θειοτέρα τάχιστα τοῦ βυθοῦ ἀναδύσα, καὶ τὸ κῶμα διαδραμοῦσα τὸ θαλάττιον, ἀνὰ ῥόνον ἔπλει, καὶ πτηνοῖς ἴσα τὸ τάχος ἔθει πρὸς τὸ Βυζάντιον, καὶ τὸν τὴν πόλιν καταδικάσαντα μὴ οἰκεῖν ἢ καταδικασθεῖσα τάχει πολλῷ προελάμβανε. Ἐπεὶ δὲ καὶ θεία τις ἐμφάνεια τῷ τῆς πόλεως Ἐπισκόπῳ νυκτὸς μέσης ἐγένετο, τοὺς τε μάγιστρος ὅσον οὐπω παρεῖναι δηλοῦσα, καὶ ταχῆναι αὐτὸν πρὸς τὰς ἐν ἀκροπόλει ἀκτὰς ἐπιτρέπουσα, ὡς ἂν ἀποβαίνοντας τῆς θαλάσσης εὐθὺς ὑποδέξεται, συναγαγὼν αὐτὸς κατ' αὐτὴν τῆς νυκτὸς τὴν ὥραν τοῦ τε κλήρου τοὺς συμπαρόντας, καὶ τινὰς τῶν εὐλαβῶν καὶ πιστῶν, ἅμα τούτοις ἐχώρει πρὸς τοὺς αἰγιαλούς, οὓς αὐτῷ προεδήλωσεν ὁ φανεῖς. Ὡς δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸ πέλαγος εἶχον περισκοποῦντας, ἐξαίφνης ὄρωσι φῶς, οἷα στῆλον ἐξ οὐρανοῦ μέχρις αὐτῆς τῆς θαλάσσης διήκοντα, ἐπὶ τινός τε ἀκατίου καθαπερεῖ στηριζόμενον· δύο δὲ τινὰς ἄνδρας

τήν ὄψιν λαμ[416]πρὸς ἐξ ἑκατέρων μερῶν ὡσπερ ἐν τιμῇ καὶ σεβάσματι πλησιάζοντας· αὐτὸ δὲ τὸ δρώμενον ἐπὶ τοὺς λιμένας παρ' οὓς ἐκεῖνοι εἰστήκεσαν, ἐγκαθορμιζόμενοι.

Μ'. Ὡς δὲ κατ' ὀλίγον ἐγίνετο πλησιέστερον, καὶ ἤδη λάροναξ ἐγνώσθη εἶναι, καὶ οὐχὶ ναῦς, κατανοοῦντες αὐτὴν μήτε πρὸς τὰ κωρτώματα τῶν κωμάτων ἀνορμῶσαν, μήτε πρὸς τὰ κοιλώματα πάλιν κατολισθαίνουσαν, εὐθὺ τε τῶν ἀνδρῶν πλέουσαν, τό τε φῶς, πολὺ τε καὶ λαμπρὸν, καὶ τοσοῦτον, ὡς ἡλίον μὴ ἔλαττον τὸν τόπον περιανγάζειν, καὶ τοὺς ἀνδρας ἐκεῖνους σύμβολα μὲν ἐν ἑαυτοῖς θείας τινός καὶ παραδόξου φέροντας φύσεως. Πιεζέοντες δὲ καὶ αὐτοὺς ὡσπερ ἐπὶ τοῦ ὕδατος καὶ προπομπέοντες μετὰ τινος αἰδοῦς τῆς σοροῦ δέει πάντες καὶ φρίκη κατείχοντο. Οἱ μὲν οὖν τῆς θήκης παραπομποὶ ἄγγελοι ἐπεὶ καταφανεῖς ἤδη τοῖς παρεστῶσιν, ἐγένοντο τοσοῦτον ὁραθέντες καὶ πλησιάζαντες, ὅσον μόνον ἐπισκῆψαι, ποῦ μὲν νῦν χρῆ τεθῆναι τοὺς μάρτυρας διὰ τὴν τοῦ βασιλέως ἀπόνοιαν, ποῦ δὲ μετ' ὀλίγον διὰ τὸ αὐτῶν βούλημα, καὶ ὅσα καὶ ὅπως δεῖ ποιεῖν, ἀθρόως ἐξ ὀφθαλμῶν αὐτῶν ἀπηλλάττοντο. Ὁ Ἐπίσκοπος δὲ καὶ οἱ συμπαρόντες αὐτῷ, πρῶτα μὲν περιχυθέντες τῇ λάρονακι κατησπάζοντο· ὡς δὲ καὶ σιδηρᾶν αὐτὴν ὄλην εἶναι κατέμαθον, ἐκπληξίς αὐτοὺς εἶχε, λογιζομένους πῶς οὕτως ἐπὶ λεπτῆς διέπλευσε τῆς ἐπιφανείας, τὸ παράπαν μὴ βυθισθεῖσα. Καὶ τότε μὲν ἀνωτέρω πού τῆς ἀκροπόλεως ἀπενεγκόντες, ἐν τινι παραβύστω ναῶν κατέκρουσαν, ὡσπερ ἄρα καὶ προσετάρησαν.

ΜΑ'. Ἐπεὶ δὲ ἀναζεύξας ὁ Μαξιμῖνος αὐτίκα, καὶ παραπόδας πληγῇ θεηλάτῳ πληγείς, [. . .], μετ' ὀλίγας ἐξέψυξε.[. . .] Θάρσος ἀναλαβὼν ὁ ἐπίσκοπος, καὶ μόνην ἐξαρκεῖν τὴν πίστιν λογισάμενος εἰς βοήθειαν, μετενεγκὼν σπουδῇ καὶ τιμῇ πολλῇ τὰ τῶν ἀριστεῶν καὶ μαρτύρων Χριστοῦ σώματα, παρὰ τῷ τείχει τῆς ἀκροπόλεως αὐτοῦ ἐγκατέθετο,[. . .].

4. Μαρτύριον τῆς ἁγίας καὶ ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Ἀναστασίας καὶ τῶν ἁγίων μαρτύρων Ἀγάτης, Εἰρήνης καὶ Χιονίας καὶ τῶν λοιπῶν [PG 116, 573 - 609 (BHG 77)]: Ἐνῶ οἱ στρατιῶτες ποῦ εἶχαν ἀναλάβει νὰ ὀδηγήσουν τὸ σκάφος μὲ τὴν Ἀναστασία καὶ ἄλλους καταδίκους στὴ θάλασσα, ἀφοῦ διατρύπησαν τὸ σκάφος αὐτὸ, μὲ μικρὸ πλοιάριο ἐπιστρέφουν στὴν ξηρά, οἱ καταδίκαι μὲ θαυματουργὴ ἐπέμβαση διασώζονται στὴν παραλία. Τὴν τρίτη ἡμέρα, ὁ ἐπαρχος ἔμαθε τὰ καθέκαστα, συνέλαβε ὅλους καὶ μετὰ πολλὰ βασάνους τοὺς καταδίκασε σὲ θάνατο. Καὶ περατοῦται τὸ ἁγιολογικὸ κείμενο μὲ τὴν εἶδηση ὅτι φιλευσεβῆς γυναῖκα, Ἀπολλωνία, παίρνει τὸ σῶμα τῆς ἁγίας Ἀναστασίας καὶ μὲ τιμὴς τὸ ἐνταφιάζει στὸν κῆπο τῆς. Τὸ κείμενο:

[PG 116, 608] ΑΖ'. [. . .] Εἶτα ἐκείθεν αὐτὴν ἐξαγαγὼν ὁ ἐπαρχος τῷ βυθῷ τῆς θαλάσσης σῶμα καὶ ἄλλοις πολλοῖς καταδίκαις ἀφειθῆναι καταψηφίζεται. Συνῆν δὲ τούτοις καὶ τις ἀνὴρ εὐσεβῆς, Εὐτυχιανὸς ὄνομα, ὃς καὶ αὐτὸς διὰ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν γυμνωθεὶς τῶν ὄντων τὸν ἐν θαλάττῃ κατεδικάσθη θάνατον.

ΛΗ'. Ὡς δὲ δὴ κατὰ μέσον αὐτῆς δῆπου τῆς θαλάττης ἦσαν οἱ τούτους ἄγοντες στρατιῶται, αὐτοὶ μὲν ἀκατίον τινὸς ἐπιβάντες πρὸς τὴν γῆν ἀπέπλεον, τὴν δὲ ναῦν ἢ τὴν τοῦ Χριστοῦ μάρτυρα σὺν Εὐτυχιανῷ, φημί, καὶ τοῖς καταδίκαις ἤγε, πάντοθεν διατρέσαντες, οὕτως ἐπισφαλῶς ἔχουσαν τοῖς κύμασιν ἀφιᾶσιν. Οὕτω τὴν ναῦν ἐκάλυπτε θάλασσα, καὶ παρὰ Θεοῦ ἔτοιμος αὐτοῖς βοηθὸς ἢ μακαρία Θεοδότη πεμφθεῖσα τῷ ἰστίῳ τε τῆς νηὸς ἐπικαθημένη καθεωρᾶτο, καὶ ὡς ἀσφαλέστατα διυθύνουσα τὸ πηδάλιον εὐδρομον μὲν αὐτοῖς παρεῖχε τὸν πλοῦν, πρὸς δὲ τὴν χέρσον ἀκινδύνως ἤγε τὴν ναῦν ἐπεδείκνυτο δὲ καὶ τὸν Εὐτυχιανὸν ὡς εἶη καὶ αὐτὸς τοῖς μάρτυσι Χριστοῦ συναριθμῖος. Τότε γοῦν οἱ ἐν τῷ πλοίῳ κατὰδικοὶ τῷ παραδόξῳ καταπλαγέντες προσέπιπτόν τε τῷ Εὐτυχιανῷ σὺν τῇ μάρτυρι, καὶ διδαχθῆναι τὸν τῆς πίστεως λόγον ἠξίου. Τυχόντες τοιγαροῦν ὧν ἐδέοντο καὶ τὴν εὐσέβειαν ὡς χρῆ μνηθέντες τῷ τοῦ Χριστοῦ ποιμνίῳ συγκατελέχθησαν δῆμος ὅλος ἀνδρῶν εἰς εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἀριθμούμενοι.

ΛΘ'. Ταῦτα μετὰ τρίτην γνωστὰ τῷ ἐπάρχῳ γίνεται, καὶ αὐτίκα πολλῇ σπουδῇ τὸν ἀριτελεῆ τεῦτον πάντα χορὸν συλλαβὸν τῷ βήματι παρεστήσατο· καὶ δὴ τὴν πρώτην αὐτοῦ καὶ ἔτι γνώμην δασύζειν ὑπολαβὸν χρυσὸν αὐτοῖς παρήγε· καὶ πλοῦτον καὶ τιμὰς τὰς μὲν ἤδη παρεῖχε, τὰς δὲ ἐπηγγέλλετο, ἦν μόνον ἴδη μεταθεμένοις καὶ τὴν Ἑλληνικὴν πάλιν θρησκείαν προσβεύοντας. Ἐπεὶ δὲ ἐφεύσθη παρὰ πολὺ τῶν ἐλπιζομένων, ἐξῆσθαι αὐτῶν τὰς γνώμας ὀρῶν, τοῦναντίον αὐτοῖς ξίφη γυμνὰ ὑπεδείκνυ καὶ πῦρ καὶ καταπέλτας καὶ τήγανα. Ἦν μὴ θύσητε, λέγων, ἀλλὰ ταῦτα ὑμᾶς καὶ ἄκοντας θῆσαι πείσει. Ὡς δὲ ἐπίσης ἐκεῖνοι οὔτε τῶν κακῶν ἠτιῶντο, οὔτε [609] μὴ τῶν δοκούντων ἀγαθῶν ἐπεστρέφοντο, πολλαῖς πρότερον κολάσας βασάνοις, εἶτα καὶ θάνατον αὐτῶν παράνομον καταδικάζει. Τὴν μέντοι γενναίαν τοῦ Χριστοῦ μάρτυρα πάλοισ κελεύει προσθεῖσαν τρισὶ καὶ πρὸ πάντοθεν κυκλωθεῖσαν οὕτω τὸ μαρτυρικὸν ὑποστήναι τέλος. Οὗ δὴ καὶ σὺν τάχει πραχθέντος εἰς χεῖρας καὶ αὐτῆ Θεοῦ τὸ πνεῦμα παρέθετο, δευτέραν ἐπὶ εἰκάδι τότε τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς ἄγοντος.

Μ'. Ἀπολλωνία δὲ τ' ἑς γυνὴ τὸ γένος ἐπίσημος τῆς τοῦ ἐπαρχοῦ γυναικὸς δεηθεῖσα τὸ ἱερὸν Ἀναστασίας σῶμα λαμβάνει, καὶ λαμπρῶς αὐτὸ καὶ ὅπως ἐδεῖτο τοιοῦτον τιμήσασα ἐν τῷ τῆς οἰκίας αὐτῆς κατατίθησι κήπῳ. Ὑστερον δὲ καὶ ναὸν ἐγείρει τῇ μάρτυρι πολυτελεῆ καὶ περιβλεπτόν, καὶ εὐστῆρην ἐπὶ τούτοις ἐτησίαν δ' ατελοῦσα μένει. Μετὰ δὲ χρόνους ἢ ἐν πόλεσιν πανευδαίμων, ἢ Κωνσταντίνου, φημί, τὸ ταύτης ἀνακομισθὲν ἐκδέχεται λείψανον, καὶ τῷ μεγαλοπρεπεῖ ναῷ καὶ ἀξίῳ ταύτης ἐναποτίθεται [...].

5. Μαρτύς ον τῶν ἁγίων μαρτύρων Ἰνδου καὶ Δόμνας καὶ τῶν ἁγίων δ' σμυρῶν τῶν ἐν Ν κομηδεία μαρτυρησάντων [PG 116, 1037 - 81 (BHG 823)]. Ἡ ἁγία Δόμνα, μετὰ τὸ βασανισμὸ καὶ τῆ θανάτωση ἄλλων χριστιανῶν, ἀνάμεσά τους καὶ τοῦ Ἰνδου, περιφέρεται στὸν αἰγιαλὸ μὲ ἀνδρική ἐνδυ-

μασία ἀναζητώντας τὸ νεκρὸ σῶμα τοῦ Ἰνδου. Συναντᾷ ψαράδες, ποὺ μαζί με μεγάλη ποσότητα ψαριῶν ἔχουν ἀλιεύσει μετὰ δίκτυα τους καὶ τὰ νεκρὰ σώματα τῶν μαρτύρων. Ἡ ἅγια Δόμνα ἀφοῦ τὰ ἀναγνωρίζει τὰ τυλίγει σὲ καθαρὲς σινδόνες καὶ τοὺς ἀποδίδει τιμές. Οἱ νεκροὶ ἐνταφιάζονται στὴν πόλη Νικομήδεια, στὴν πύλη ποὺ βρίσκεται κοντὰ στὴ θάλασσα. Τὸ κείμενο:

[PG 116, 1077] ΔΓ'. [...] Ἦδη δὲ κλινοῦσης ἡμέρας θεῖα χάριτι πρὸς τὴν ὁδὸν τοῦ μαρτυρίου φωτιζομένη καὶ ἀγομένη πρὸς τοῦτο πάντοθεν, κατῆει ἐπὶ τὴν θάλατταν. Καὶ ἰδοὺ παρὰ τὸν αἰγιαλὸν ἀλιεῖς ἦδη τὰ δίκτυα καταρτίζοντες, καὶ τὰς κώπας ἔχοντες εὐτρεπεῖς. Ἦν ἰδόντες ἐκεῖνοι οὕτω τε ἐσταλμένην καὶ κατ' ἄνδρα τὴν ἀναβολὴν ἔχουσαν οὐκ ἀπὸ τοῦ ὄντος, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ δοκοῦντος μᾶλλον, ἐκάλουν, Ἐλθέ, λέγοντες, νεανίσκε, τοῦ πόνου ἡμῖν συλληφόμενος, ἵνα καὶ κοινωνῶν τε θῶμεν τῆς ἄγρας. Ἡ δὲ πρόθυμον ἀκοὴν ἐπεῖχε, καὶ ἐμβᾶσα τοὺς τῶν ἀλιέων καὶ ὀφθαλμοὺς ἀντίκα καὶ ψυχὴν ἔθραττεν, ὀρῶντας ἄνδρα μὲν τὸ φαινόμενον, ἦθος δὲ καὶ κάλλος παρθενικόν, καὶ πολλὴν τὴν αἰδῶ ταῖς ὄψεσιν αὐτῆς ἐπικαθημένην. Πλὴν ἀλλὰ καθέντες πρὸς ἄγρην εὐθύς τὰ δίκτυα, σὺν πολλῶ καμάτῳ τῆς γῆς ἀνεῖλκον ὡς ἂν μεγάλου τινὸς περὶ αὐτὰ βάρους αἰσθόμενοι. Ἦδη δὲ καὶ παρὰ τὸν αἰγιαλὸν ἐλθόντες, ὀρῶσιν ἀνὰ τὴν νύκτα, σελήνης τὸν ζόφον διασαφούσης, καὶ πλήθος μὲν ἰχθύων περιληφθέν, καὶ σώματα περὶ τὴν γαστέρα τοῦ δικτύου νεκρὰ.

ΔΔ'. Ἐκεῖνοι μὲν οὖν περὶ τὴν ὄψιν ἐκταραχθέντες, λύπη τε καὶ δέει τὰ σώματα τῶν δικτύων ἐκτιναξάμενοι, καὶ τῇ γῇ παραθέντες, αὐτὰ τε τὰ δίκτυα συλλεξάμενοι εἰς τὴν ἀντιπέραν ἠπείγοντο μεθορμίσασθαι, σύμπλον αὐτοῖς ἔχειν ἀξιοῦντες καὶ τὴν παρθένον. Ἐπεὶ δὲ μὴ ἐπειθον, ἄρτον αὐτῇ τὸν μισθὸν καὶ ἰχθύας ἐπιδόντες ἀπέπλεον. Ἡ δὲ Ἰνδου καὶ τῶν ἐκείνῳ συνάθλων τὸν θάνατόν τε καὶ τὸν τοῦ θανάτου τρόπον, ὥσπερ ἔφημεν, ἦδη μαθοῦσα, ἐπέστη μὲν τοῖς σώμασιν, ἀνεσκόπει δὲ καὶ περιέστρεφεν ἱκανῶς, εἶτα καὶ πρὸς ἀκρίβειαν ἕκαστα κατεμάνθανεν. Ἐπεὶ οὖν οἱ χαρακτῆρες αὐτῇ καὶ τὰ σύμβολα ὄλον δὴ τοῦ σώματος τοὺς ἀγίους εἶναι σαφῶς ὑπηγόρευον, χερσὶ ταῦτα περιβαλοῦσα καὶ χεῖλη [1080] ποθεινῶς αὐτοῖς περιθεῖσα, θερμῶς ἠσπάζετο καὶ αὐτὴν ὄλην ἔχουσα τὴν ψυχὴν συνασπασομένην, εἶθ' οὕτω καὶ δάκρυον ἠδὲ κατασπείσασα τῶν σωμάτων. Ἐν ᾧ ταῦτα ἐποίει, ὀρᾷ πλοῖον πρὸς αὐτὸν ἦδη φερόμενον τὸν αἰγιαλὸν τὴν ὀθόνην ἄρτι χαλάσαν καὶ κώπαις ἠρέμα μόναις σαλεῖον εἰς γῆν. Προσελθοῦσα γοῦν ἢ παρθένος καὶ τὸ τῶν ναυτῶν πλήρωμα προσαγορεύσασα ὡς ἐχρῆν ὑπεδείκνυ καὶ τοὺς ἰχθύς. Ὁ δὲ ναύκληρος πωλεῖν αὐτὴν οἰηθεὶς ἐπυνθάνετο παραχρῆμα πόσον ἂν πρίατο. Ἡ δὲ προῖκα ἔλεγε καὶ πρὸς χάριν διδόναι. Ὡς δὲ ἐκεῖνος μὲν ἀπιστῶν ἐμέμνητο καὶ ἀθῆς τιμῆς, ἡ δὲ σιωπῶσα εἰστήκει, καὶ χεῖρα προέτεινε χαρίζεσθαι εὐοικίαν, Πρὸς αὐτοῦ, ὁ ναύκληρος, τοῦ Χριστοῦ, πόσον, ἔφη, πωλεῖς; Τότε τῷ δοκῶ ἢ γενναία εὐσεβῆ εἶναι τὸν ἄνδρα μαθοῦσα, οὐδὲν ἠβούλετο κρύπτειν, ἀλλ' ἔξω παρὰ τὸν αἰγιαλὸν ἐκκαλεσαμένη ἐδείκνυ τε τὰ σώματα τῶν ἁγίων, καὶ κοινωνῶν

ἐποιεῖτο τῆς περὶ αὐτὰ καλλίστης ὑπηρεσίας, ὧν τε εἶη δ' ἀσαφήςασα, καὶ ὅπως ὑπὲρ Χριστοῦ θάνοεν οἱ μάρτυρες ἐξηγησαμένη.

ΛΕ'. Ὁ ναύκληρος οὖν ἀκούσας σινδῶνας καινὰς καὶ στολὰς λευκὰς μύρα τε αὐθρῆς καὶ θυμιάματα τοῦ πλοίου εὐθὺς ἐξῆγγε, καὶ διεπονεῖτο πρὸς τὴν κατάθεσιν. Δόμνα δὲ οἷς εἶχεν ὕδασι καθαροῖς τὰ σώματα καὶ πολλῶν πρότερον τοῖς δάκρυσιν πλύνασα, καὶ σὺν τῷ ναυκλήρῳ αἰδοῖ πάσῃ τιμίως αὐτὰ περιστείλασα, εἶτα καὶ κοινῇ ταῦτα δ' αβαστάσαντες παρὰ τῷ τῆς πόλεως τείχε· ἐχόμενα τοῦ χερμαζόου πρὸς τῇ πόλῃ τῇ παρὰ θάλασσαν, οὗ δὴ οἱ περὶ τὸν Δωρόθεον τὸ τέλος ἐδέξαντο, ἐκεῖσε ταῦτα κατορούζαντες ἔθηκαν. Ὁ μέντοι ναύκληρος τὴν παρθένον, ἅτε ὁμόδοξον ἀδελφὸν εἶναι κρίνας κατὰ Χριστὸν (ἄνδρα γὰρ αὐτὴν ἔτ' ᾔετο), ἐδεῖτο συννεῖναι, καὶ μηδαμῶς ἀποστῆναι τούτου παρ' ὄλην αὐτοῦ τὴν ζωὴν. Ἡ δὲ οὐκ ἠνείχετο, ἀλλ' ἠξίου αὐτὸν μὲν ὁδοῦ ἔχρυσθαι, ἐκείνην δὲ παραμένειν εἰπούσα, ὅτι· Τὸ γε τῆς ἐμῆς ζωῆς τέλος ἐγγύς. Ὅθεν οὔτε σῶμα τὸ ἐμὸν τῶν σωμάτων τούτων οὔτε τῶν ψυχῶν ὅλως ἀποστῆνα δεῖ τὴν ψυχὴν. Ἐκεῖσε τογαροῦν ὑπομείνασα ἀδ' ἀσπάσιως εἶχετο τῶν λειψάνων, ἀσπασομένη, προσεσχομένη, ἀρώμασι τε καὶ θυμιάμασι τὴν πρὸς αὐτὰ δεκνῦσα τμήν, προσκαταβαλομένου καὶ τοῦ ναυκλήρου πρὸς τὴν χορηγίαν τούτων ἱκανὰ χρήματα.

6. Μαρτύριον τῶν ἁγίων μαρτύρων Θύρσον, Λουκίου, Καλλινίκου, Φιλίμορος καὶ Ἀπολλωνίου [PG 116, 508 - 60 (BHG 1845 καὶ 1846)]: Δελφίνι μεταφέρει στὴν ῥάχη του τοὺς σάκκους μὲ τὰ πέντα νεκρὰ σώματα τῶν μαρτύρων καὶ τὰ ἀποθέτει στὴν ξηρά. Οἱ ὑπηρέτες τοῦ μάρτυρα Ἀρριανοῦ, ποὺ περιμέναν ἐκεῖ σύμφωνα μὲ τὴν ἐντολὴ τοῦ Ἀρριανοῦ, παραλαμβάνουν τοὺς σάκκους καὶ τοὺς μεταφέρουν. Μετὰ τρεῖς ἡμέρες καὶ τρεῖς νύχτες ταξίδι, κατὰ θεῖα παραγγελία, ὑποδεικνύεται ὡς τόπος ταφῆς τῶν νεκρῶν ἡ Ἀντινόου πόλη. Πράγματι ἐκεῖ μὲ τιμὲς καὶ λαμπρότητα οἱ νεκροὶ ἐνταφιάζονται. Τὸ κείμενο:

[PG 116, 557] [...] Ἐνταῦθα τὴν τῶν ἀνδρῶν μεταβολὴν Διοκλητιανὸς παντάπασιν ἀπογοῖς, καὶ ἐτέροις μετὰ ψάμμου τέσσαρας ἐνεχθῆναι σάκκους¹ κελεύει, καὶ τὸν ἥμιον Ἀρῶ ἀνῶ θάνατον καὶ τοὺς προτέκτωρας ὑποστῆναι, πρὸς οὗτω Φλίμονι τῆς προῤῥήσεως δεξαμένης. Ῥφέντων δὲ αὐτῶν κατὰ

1. Στὴ Μιγύμην τῆς ἁγίας Χιρπίνης [PG 115, 997 - 1005 (BHG 300)] ἀναφίρεται ὄχι ὡς σπίνχη ἢ πινὴ τῆς θινκτικῆς ἐκτελέσεως μὲ τὴν ἐνθεση τοῦ νεκροῦ σώματος τοῦ μάρτυρα μέσα σὲ σάκκο μὲ ἄμμο καὶ τὴν καταβύθισή του στὴ θάλασσα. Στὴν περίπτωσι τῆς ἁγίας Χιρπίνης τὸ νεκρὸ σῶμα τῆς παραμένει ἐπὶ τρεῖς ἡμέρες στὴ θάλασσα καὶ ὕστερα ἀπικεῖται στὴν περαλία. Ἐνας χριστιανός, ὁ Κλαύδιος, ποὺ γινώριζε τὴν ἁγία ἀπὸ πολὺ νεαρὴ ἡλικία, ἐνταφιάζει τὸ σῶμα μὲ τιμὲς. Τὸ κείμενο: [PG 115, 1004] [...] Στ'. [...] Ἐν σάκκῳ τὸ ταύτης σῶμα μετὰ γε ψάμμου πολλῆς βληθῆναι κελεύει, καὶ τῷ τῆς θιλίστης ἐναποῤῥήφηναι βοθῶ [...]. καὶ [1005] τρεῖς μὲν ὅλας ἡμέρας τὸν νεκρὸν εἶχεν ἡ θάλασσα, [...], εἶτα τῇ γείτονι χέρσῳ προσφιλῶς παραδίδωσι [...].

τῆς θαλάσσης, αὐτίκα δελφίς¹ προσελθὼν κρείττων ἢ κατὰ δελφίνα καὶ τῆν ἰσχὺν καὶ τὸ μέγεθος κῆτει τὰ πολλὰ παραπλήσιος καὶ τὴν φύσιν ἄλλοκοτος τοὺς πέντε ὁμοῦ παραδόξως σάκκους ἐπὶ τῶν νώτων ἀσφαλῶς ἐπωμίζεται καὶ οἶά τις ναῦς φόρτον εἰς Ἀλεξάνδρην ἄγει. Οἱ δὲ παῖδες (ἐτύγχανον γὰρ πρὸς αὐτῷ ἔτι τῷ αἰγυαλῷ περιμένοντες, ὡς αὐτοῖς ὑπὸ Ἀρξίου εἶη προειρημένον καὶ τὴν ὥραν φυλάττοντες ἀκριβῶς), ἐπεὶ τὸν δελφίνα μετὰ τοῦ φόρτου θεάσαντο, ἐκπλήττονται μὲν καὶ αὐτοῦ τὴν ὑπερβολὴν, οἷδέν δὲ ἦσαν καὶ τὴν τῶν σάκκων ἀσφαλείαν παραγωγὴν, ὥστε μηδένα τῶν νώτων διαπεσεῖν λείων φύσει καὶ ὀλισθηρῶν ἐπαρχόντων. Διανοηθέντες δὲ τοῖς παισὶν ὅπως ὁ μὲν δεσπότης αὐτοῖς Ἀρξίου περὶ σώματος μόνου τοῦ ἑαυτοῦ τὴν ὑπὸ τοῦ δελφίνου μετακομὴν εἶρηκε, νῦν δὲ τέσσαρα καὶ ἄλλα πρὸς αὐτῷ βλέπουσι, φωνή τις αὐτοῖς ἠκούετο θεοτέρη. Ἐλθετε, ὅμοιοι, λέγουσα, καὶ αὐτοῦ τε τοῦ δεσπότητος καὶ τὰ τῶν προτεκτόρων κομώμενα σώματα. Ὁ γὰρ ἐκείνους εἰς τὴν ἑαυτοῦ ζωὴν μετακαλεσάμενος καὶ τούτους ὁμοίως σὺν αὐτῷ κέκληκε. Λαβόντες οὖν ταῦτα μετὰ Ἀσκληῆ καὶ Λεωνίδου ἐντίμως κατέθεσθε. Καὶ ἡ μὲν φωνὴ οὕτως.

ΜΣΤ'. Ὁ μόντος δελφίς τοὺς σάκκους τῷ αἰγυαλῷ παραθεῖς εἰσω θαλάττης πάλιν αὐτὸς ἐξενήχθητο. Οἱ δὲ παῖδες ἐλαβῶς αὐτὰ ἀνελόμενοι καὶ εἰς πλοῖον ἐμβάντες διὰ τοῦ ποταμοῦ ἐκομίζοντο. Ἡμέρας δὲ τρεῖς καὶ τὰς

1. Στὸ Μαρτύριον τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Καλλιστράτου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ [PG 115, 881 - 900 (BHG 291)], τοῦ ὁποῦ ὡς συγγραφέας παραδίδεται Συμεὼν ὁ Μεταφραστὴς (Beck, ὁ.π., καὶ *Θρησκευτικὴ καὶ Ἡθικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια* 7 [1965] 265, λήμμα «Καλλιστράτος, Ρωμαῖος μάρτυς», συντάκτης Στυλιανὸς Γ. Παπαδόπουλος), ὑπάρχει μνεία δύο δελφίνων ποὺ διασώζουσι τὸν ἅγιον Καλλιστράτον, ὁ ὁποῖος βρίσκεται, ζωντανὸς ἀκόμα, μέσα σὲ σάκκο. Ὁ σάκκος προσκρούει σὲ βράχο καὶ σχίζεται. Δύο δελφίνια τὸν μεταφέρουσι στὴν παραλία, ὅπου τὸν ἀποθέτουσι. Τὸ κείμενο: [PG 115, 888] Ε'. [...] Τοῦτο εἰπὼν, σάκκον ἐνεχθῆναι προστάττει, καὶ τὸν ἅγιον αὐτῷ ἐμβληθῆναι ἀπεθῆναι τε κατὰ τὸ μέσον εὐθὺς τῆς θαλάσσης. Αὐτὸς δὲ παρὰ τὸν αἰγυαλὸν εἰστήκει, οὐδενὶ ἄλλῳ ὅτι μὴ ὀφθαλμοῖς ἰδίῳ τὸ πρᾶγμα πιστεύων. Ὁ δὲ σάκκος θεῖα τινα προμηθεῖα τῆ τῶν ὑδάτων φορᾶ πέτρας ὑφάλοματι προσπεσῶν διεξῶν, τοῦ δικαίου καθάπερ ἐν κοιλίᾳ κήτους εἰσω τούτου προσενχομένου. Ἐμελλε δὲ πάντως ὁ τῶν θαυμασίων Θεός, ὡσπερ τὸν Ἰωάνη πρότερον, οὕτω καὶ αὐτὸν διασώσασθαι. Δύο τοιγαροῦν δελφίνες ἐξ ἐπιτάγματος ὡσπερ ὑπονηξάμενοι, κατὰ νότον τε τὸν ἅγιον ὑπολαβόντες, μετεωρίζουσιν, εἶτα τῷ αἰγυαλῷ προσελθόντες, ἠρέμα καὶ λίαν πεφυλαγμένοι τῆ γῆ αὐτὸν ἀποτίθεται. Ἐνθα καὶ ὁ ἅγιος μάρτυς τὰ τοῦ Δαυὶδ ἐπικαίως ψάλλον, Ἦλθον, ἔλεγεν, εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης· ἀλλ' οὔτε καταγίγς με κατεπόντισεν, οὔτε μὴν ἐκοπίασα κρᾶζων, ἐν τῷ ἔδεσθαι με πρὸς σέ, Κύριε· ὅτι μου ταχέως τῆς δεήσεως ἤκουσας, καὶ ἐξ ἀφύκτων δεσμῶν καὶ βυθοῦ κατωτάτου παραδόξως ἀφήρασας· τὸν σάκκον διαρῆξας, εὐφροσύνην με περιέξωσας. Ὑποσημειώνουσι τὸ γεγονός τῆς ἐμφανίσεως τῶν δύο δελφινῶν, ὅχι ὁμοῦ γιὰ τὴν διάσωση καὶ μεταφορὰ νεκρῶν σωμάτων μαρτύρων ἀλλὰ γιὰ τὴν διάσωση ζῶντος μάρτυρος.

ἴσας διαπλεύσαντες νόκτας τῇ Ἀντινοητῶν ἐγγρίζουσι μητροπόλει, ἔνθα καὶ ἔδει τὰ ἱερὰ ταῦτα κατατεθῆναι λείψανα. Ὑπνου δὲ αὐτοὺς ἐπισχόντος ἡ ναῦς πλήρεσιν ἰστίοις ἐπιπταμένη, κατ' αὐτὸν ἐκείνον τὸν τόπον ἐν ἀκαρεῖ ἔστη, φωνή τε παραδόξως ἠκούετο· Θεοδοτίων (τοῦτο γὰρ ὄνομα δήπου τῷ κυβερνήτῃ), οὗτός ἐστιν ὁ τόπος ὅς γε μέλλει τῶν ἁγίων κληρωθῆναι τὰ σώματα. Ἐξυπνος οὖν ἐκείνος γενόμενος καὶ τὴν ναῦν οἶα πεπεδημένην εὐρών, ἀποβαίνει μὲν τοῦ πλοίου, τάχει δὲ παρὰ τὴν πόλιν χωρῆσας μηνυτῆς τοῦ θαύματος γίνεται. Καὶ συρρέουσιν αὐτίκα πανδημεὶ πάντες λαμπαδηφόροι, στεφανηφόροι, θείους ὕμνους ὑπάδοντες. Καὶ οὕτω [560] λαμπρῶς αὐτὰ καὶ πολυτελῶς ἐκεῖ καταθέμενοι δαψιλεῖς τῶν θαυμάτων ἐκάστης δρέπονται τοὺς καρπούς, [...].

7. Βίος καὶ μαρτύριον τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Λουκιανοῦ [PG 114, 397 - 416 (BHG 997)]: Ὁ εἰδωλολάτρης ρωμαῖος βασιλέας Μαξιμιανὸς διατάζει νὰ ριφθεῖ ὁ Λουκιανὸς στὴ θάλασσα καὶ νὰ προσδέσουν στὸ δεξιὸ τοῦ βραχίονα μεγάλο λίθο γιὰ νὰ βυθιστεῖ ὁ μάρτυρας καὶ νὰ μὴν τύχει ταφῆς. Μετὰ ἀπὸ 14 μέρες, τῇ 15ῃ, δελφίνι μεταφέρει τὸ νεκρὸ Λουκιανὸ στὸ καθορισμένο σημεῖο στὴν ξηρὰ, ὅπου τὸν ἀποθέτει, ἐνῶ τὸ ἴδιο πεθαίνει. Τὸ νεκρὸ σῶμα τοῦ Λουκιανοῦ παραλαμβάνεται ἀπὸ μαθητῆς του καὶ ἄλλους χριστιανούς ποὺ κατόπιν ὁράματος εἶχαν σπεύσει στὸ συγκεκριμένο σημεῖο, δέχεται στὴν παραλία ὅλες τὶς νενομισμένες τιμὲς ἀπὸ τοὺς συγκεντρωμένους καὶ ἐνταφιάζεται.

Ὁ ἅγιος Λουκιανὸς καὶ ἡ μετὰ 14 ἡμέρες διάσωση τοῦ νεκροῦ σώματος του ἔγιναν τότε λαϊκὸ ἄσμα, τοῦ ὁποῖου οἱ δύο ἀκροτελεύτιοι στίχοι ἔχουν ὡς ἐξῆς: *Δελφίς δ' ἐπὶ νῶτα κομίζων / Ἐξέπνευσε φέρων ἐπὶ γαίην* (PG 114, 413)¹. Τὸ κείμενο:

1. Καὶ σὲ παλαιότερο δημοσίευσμά μας (Θεματικὰ σχόλια εἰς λαϊκὰς διηγήσεις τῶν Ἑλλήνων τοῦ Πόντου. Ἀρχεῖον Πόντου 26 [1964] 319 - 72 [=Ὀδ. Λαμφίδης, Δημοσιεύματα περὶ τὸν Ἑλληνικὸν Πόντον καὶ τοὺς Ἑλληνας Ποντίους, Ἀθῆναι 1982, 391 - 444]) ἀναφέραμε ὅτι θέματα ἀπὸ τὴν ἐγκύκλιο παιδείουσις ἀλλὰ καὶ τὴν ἐν γένει παιδευτικὴν διδασκαλίαν εἶχαν γίνεαι ἀντικείμενα παραμυθιῶν καὶ λαϊκῶν διηγήσεων. Ἐδῶ ἀναφαίνεται εὐκρινέστατα ὅτι ὁ βίος καὶ τὸ μαρτύριο τοῦ ἁγίου Λουκιανοῦ ἦταν ἀντικείμενο λαϊκοῦ ἄσματος. Ὑπενθυμίζω ὅτι κατὰ τὴ βυζαντινὴν περίοδον καὶ ὕστερα τὰ ἐκκλησιαστικὰ βιβλία χρησίμευαν ὡς κυρίως βοθητικὰ τῆς παιδείουσις ἐργαλεῖα.

Συναφῆ πρὸς τὰ πρὶν πάνω σημειούμενα εἶναι καὶ ὅσα ἀναφέρονται στὸν Κιόρογλου: I. Παμπούκης, Διγενὴς ὁ Κιόρογλου, Ἐπετηρὶς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν 19 (1949) 315 - 22· Στ. Κυριακίδης, Τὸ ἔπος τοῦ Διγενῆ καὶ τὸ τουρκικὸ λαϊκὸ μυθιστόρημα τοῦ Κιόρογλου, Ἑλληνικά 17 (1962) 252 - 61· *Encyclopaedia of Islam*, new edition, Leiden E. J. Brill, V, 1986, λῆμμα Köroghlu (συντάκτης P. N. Boratav) μὲ τὴ σχετικὴ βιβλιογραφία. Βλ. ἀκόμα τὸ λῆμμα Κιόρογλου, Κιουρογλου στὴν καταγραφή τῶν καραμανλίδικων βιβλίων ἀπὸ τὴν ἐξαίρετην ἐρευνήτρια Εὐαγγελία Μπαλτᾶ (*Karamanlidika. Additions (1584 - 1900)*, Ἀθῆναι 1987· *Karamanlidika. XXe siècle*, Ἀθῆναι 1987· *Karamanlidika. Nouvelles additions et compléments I*, Ἀθῆναι 1997).

[PG 114, 412] [...] ιε'. Εἰς δὲ τὴν ὕστεραίαν ἐλθόντων παρὰ τοῦ βασιλέως τινῶν τῶν ὀνομένων εἰ ἔτι γε διαζῆ (θαῦμα γὰρ αὐτοῖς ἐξαισίον ἢ τῆς ζωῆς αὐτοῦ μέχρι τούτου παράστασις), ἐπειδὴ πλησίον ἑαυτοῦ σπάντας ἐθεάσατο τοὺς ἀφικομένους, ὀπλήκον ἐδύνατο βιασάμενος ἑαυτόν, καὶ τρίτον ἀνειπὼν τὸ Χριστιανός εἰμι, τῇ τελευταίᾳ φωνῇ συναφῆκε τὸ πνεῦμα.

Caput V. ιοτ'. Εἰσι δὲ τινες οἱ λέγουσι αὐτὸν ἔτι μᾶλλον ἔμπνουν ὑπάρχοντα τῷ τῆς θαλάσσης ἐναπορῶδιφῆναι βυθῷ. Ὁ γὰρ Μαξιμιανὸς πρὸς τὴν μέχρι τέλους ἔνστασιν αὐτοῦ καὶ τὸ ἀνένδοτον ἐκπλαγεὶς προσέταξε τοῖς ταῦτα διακονοῦσιν εἰς τὴν θάλασσαν αὐτὸν ῥίψαι, λίθον μέγιστον τοῦ δεξιῦ βραχίονος ἐξαρησαμένους, ἵν' ὑποβρύχιος ἀφανισθεῖ γενόμενος, καὶ μηδεμιᾶς ὁ νεκρὸς αὐτοῦ ταφῆς, ἢ τινος ἄλλης θεραπείας δυνηθεῖ τυχεῖν. Ἦν μὲν οὖν ἐν τῷ βυθῷ τέσσαρες καὶ δέκα τὰς ὄλας ἡμέρας, ἐν ὅσαις περ ἦν καὶ ἐν τῇ εἰρκτῇ πρὸς τὰ ποικίλα πάθη τοῦ σώματος διαγωνιζόμενος. Τῇ δὲ πεντεκαιδεκάτῃ δελφίς αὐτὸν ἐξεκόμισεν ἐπὶ τὸ ξηρόν, τοῦτον τὸν τρόπον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ περὶ τὰς ἀκτὰς καὶ τοὺς αἰγιαλοὺς ἄλλων ἄλλη διατριβόντων, εἴ ποιν δυνηθεῖεν αὐτὸν ἀποπτυσθέντα τῆς θαλάσσης ἀνευρεῖν ἐν ὥρᾳ χειμερίῳ σφοδρῶς ἐκταραττομένης αὐτῆς, ὁ χρόνος παρατεινόμενος ἀποργῶναί τούτους τὴν ἀνεύρεσιν παρεσκεύαζεν.

ιζ'. Ἐν τούτῳ δὲ καὶ τῆς πεντεκαιδεκάτης ἡμέρας ἐφισταμένης, ὄναρ ἐπιφανεὶς ὁ μάρτυς τῷ Γλυκερίῳ τινὶ τῶν γνησίων αὐτοῦ φοιτητῶν, ἐπὶ τῆς ἀντιπέρας πρὸς τὴν Νικομήδειαν ἠπείρου τηνικαῦτα τὴν διατριβὴν ποιούμενῳ, φησὶ πρὸς αὐτόν· Αὐτίκα, ὦ οὗτος, ἔωθεν ἀναστὰς εἰς τόδε τὸ χωρίον ἀπιθι (τῆς ἡῦνος δηλώσας τὸν τόπον)· ἐντεύξομαι γάρ σοι, ἔφη, ἐκεῖ παραγενομένῳ. Ὁ δέ, τάχιστα αὐτὸν ἐκ τοῦ λίαν ἐναργοῦς καὶ πληκτικοῦ τῶν δειχθέντων ὡς ὕπνος ἀνήκεν, ἡμέρα τε ἤδη ὑπνήγαζεν, ἀναστὰς καὶ τινὰς ἐτέρους τῶν φιλευσεβῶν συμπαραλαβὼν, εἰς τὸ δηλωθὲν χωρίον ἐφοῖτα μετ' αὐτῶν. Ἐν τούτῳ δὲ καὶ δελφῖνος μέγιστόν τι χρῆμα ἐκ τῆς θαλάττης ἀνήγει, ἄρτι ταύτης ἀναδύμενος, καὶ ἐπειδὴ [413] πρὸς τῇ ἐπιφανείᾳ τοῦ ὕδατος ἦν ἀπλωθεὶς, ἐφύσα τε μέγα καὶ πρὸς τὴν χέρσοι ἐχώρει, καὶ πολλὰς περὶ αὐτὸν ἀφρός τε καὶ ῥοῖζος ἦν, τῶν κυμάτων αὐτῷ συνεχῶς ἐπισχιζόμενων. Ἐφερε δὲ ἄρα τὸν νεκρὸν ἐκτάδην, ὡς ἐπὶ τινος κλίνης κείμενον καὶ θέαμα παράδοξον ἦν ἐφ' οὕτως ὀλισθηροῦ σώματος καὶ περ' φεροῦς, μένων ἀτρέμας ὁ νεκρὸς, καὶ μήθ' ὑπὸ τοῦ οἰκείου βάρους, μήποτε μὴν ὑπὸ τῆς τῶν κυμάτων βίας τοῦ φέροντος αὐτὸν ὀχήματος περικυλινδούμενος. Ἐπειδὴ δὲ πρὸς τῇ ἠπείρῳ γεγονὼς ὁ δελφίς, μετέωρος ἤρθη τῷ κύματι, καὶ γέγονεν ἐπὶ τοῦ ξηροῦ, ὁ μὲν αὐτίκα θεὶς ἀπέπνευσεν.

ιη'. Ὁ δὲ νεκρὸς ἐπὶ τὴν ψάμμον ἐνεχθεὶς ἔκειτο σῶος, καὶ τὰ πάντα ἄρτιος, πλὴν ὅτι γε ἡ δεξιὰ χεὶρ, ἧς ὁ λίθος ἐξαρηθεὶς ἔτυχεν, οὐ συνεπηκολούθησεν ἐξ αὐτῆς τῷ λοιπῷ σώματι. Καὶ εἰσὶν οἱ λέγοντες ὡς οὐδὲ ὕστερον ἐξεπέμφθη τῆς θαλάσσης, ἀλλ' ἔμενεν ἐν τῷ βυθῷ, ὅτι καὶ ἔδοξε τῷ Θεῷ, γε-

νομένη. Τινὲς μὲντοι φασί, μετ' οὐ πολὺ καὶ ταύτην ἀναδοθῆναι, παραρρέντος αὐτῆ τοῦ δεσμοῦ, καὶ αὐτὴν τῇ χεῖρῳ προσκομισθεῖσαν τοὺς παρόντας ἀνελομένους, εἰς τὴν αὐτὴν ἀποκαταστήσαι πάλιν τοῦ σώματος ἀρμονίαν. Συνέβη δὲ τὸ περὶ τὴν χεῖρα πάθος, τοῦ Θεοῦ, μοι δοκῶ, τιμῆσαι ταύτην ἰδίως βουληθέντος, ἅτε τὸν διὰ ταύτης ἐπὶ τῇ τῶν Γραφῶν ἐπανορθώσει γενόμενον πόνον ἀποδεξάμενον. Ἐν γὰρ τοῖς ὑπὲρ Χριστοῦ πάθεσι τὸ βαρύτερον ἐντιμότερον.

ιβ'. Οὐ γὰρ ἂν ἀπὸ ταυτομάτου νομίσειέν τις τὸν νεκρὸν ὑπὸ τοῦ δελφίνου ἐκκομισθῆναι, οὐδὲ τινὸς αὐτῷ τύχης ἐργασαμένης. Ὅτι μὲν γὰρ τῷ ὄντι δελφίς αὐτὸν τυγχάνει τῆς θαλάττης ἐξεργκῶν, ὃν εἰρηται τρόπον, σαφέστατον εἶναι δοκεῖ, πολλῶν τε τῶν κατ' ἐκεῖνον γενομένων τὸν χρόνον μνήμην τοῦ τοιοῦτου ποιησαμένων. Καὶ αὐτὸς δὲ ἔτι ἐκ παιδὸς οἶδα ἀδόμενον ἐπ' αὐτῷ, οὗ τὸ ἀκροτελευτίον ἐστι τόδε·

Δελφίς δ' ἐπὶ νῶτα κομίζων·

Ἐξέπνευσε φέρον ἐπὶ γαίην.

Ὅτι δὲ οὐ συντυχίας τὸ τοιοῦτον ἂν εἴη, δηλοῖ μὲν οὐχ ἥμισυ καὶ αὐτὸ τὸ μέγεθος τοῦ τελεσθέντος θαυματουργήματος, καὶ μὲν δὴ καὶ τὸ ἐνύπνιον τὸ ἐπὶ τούτῳ γενόμενον· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰ μετὰ ταῦτα δειχθέντα. Ἐξενεχθεῖς γὰρ τῆς θαλάσσης ὁ νεκρὸς θαῦμα τοῖς θεωμένοις ἐξάλοισιν ἦν· πλήν τοῦ κατὰ τὴν χεῖρα πάθους, τὰ ἄλλα γε ἀπαθῆς διαμένων, μήτε τῆς θαλάσσης ἐπὶ τοσαύτας αὐτὸν ἡμέρας λωβησαμένης, μήτε τινῶν ἰχθύων προσαραμένων, μήτε τινὸς δυσώδους ὁσμῆς ἐκεῖθεν ἀποφερομένης, ὡς πανταχόθεν εἶναι σαφές ὅτι θεῖον ὑπῆρχε τὸ τελεσθέν, καὶ οὔτε τὸ πρότερον ὀλιγωρία τινὶ Θεοῦ, οὐδὲ τοῦ ἀμύνειν ἀδυναμία, τοὺς τηλικούτους ἀφήκε τῷ μάρτυρι συνενεχθῆναι κινδύνους, οὔτε νῦν εὐλογωτάτης ἄνευ αἰτίας εἶασεν αὐτῷ διαζυγῆναι τὴν χεῖρα τοῦ λοιποῦ σώματος, ὃ γε τοσαύτην ἐπ' αὐτῷ θαυματουργίαν ἐκτελεσάμενος· ἀλλὰ τηρικαυτὰ τε τὴν ἅπασαν αὐτοῦ κοσμῶν ἀρετὴν εἰς κοινωνίαν αὐτὸν ἐκάλεσε τῶν τοῦ παιδὸς ἑαυτοῦ παθημάτων· [416] ἀρίστην αὐτῷ πρόφασιν παρασχὼν καὶ δικαιοτάτην εἰς τὸ καὶ τῆς δόξης αὐτὸν τῆς ἐκεῖνον ποιήσασθαι κοινωνόν. Καὶ οὗτός μοι κοινός ἐστι κατὰ πάντων τῶν τῆς ἀληθείας μαρτύρων ὁ λόγος. Νῦν δὲ κυρῶσαι βουλόμενος τῷ ἀνδρὶ τὴν ἐν ταῖς ἱεραῖς Γραφαῖς εἰσενεχθεῖσαν σπουδὴν, καὶ ὡς πολλοῦ τινος ἄρα ἦν ἡ πραγματεία¹ ἀξιώτατη, τὴν χεῖρα αὐτοῦ τὴν ἰδίως πρὸς τοῦτο διακονησαμένην ἰδίως ἤξιωσε τιμῆσαι καὶ τοῖς παθήμασι· καθάπερ, οἶμαι, καὶ τῶν ἀθλητῶν οἱ θεαταὶ τοὺς βραχίονας εἰώθασιν ταινιοῦν. Εἴ γε μὲντοι τις αὐτὴν ἐγκαταμεμενηκέναι τῇ θαλάσῃ πιστεύσειε, πάρεσι καὶ ἐπὶ τούτῳ λογίσασθαι ταῦτά τε, καὶ ὅτι ταῖς θαυματουργίαις Θεὸς πολλάκις ἐγκαταμίγνυσι, καὶ τὰ ἀπὸ τῆς φύσεως,

1. PG πραγματεία

ἵνα διὰ τὸ μὲν θαυματουργὸς δεικνύηται δύναμις, διὰ δὲ τῶν μὴ ἀπιστοῖτο ἢ φύσις· ἀλλὰ ταῦτα μὲν, καὶ δι' ἣν ἕκαστον τὴν αἰτίαν συμβαίνει, ἴστω καθαρῶς αὐτὸς ὁ τάδε διέπων. Πλὴν ἐφ' ἑκάστοις τῶν παρ' αὐτοῦ θαυματουργομένων ἢ πραττομένων, ἐκμάθοι τις ἂν καὶ ἕτερον εἶναι λόγον ἀποδόξητον, καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς, καὶ ἀρίστην οἰκονομίαν, καὶ ἀκατάληπτον, καὶ μηδὲν εἰκὴ μηδὲν δὴν ἔτυχε γενέσθαι τρόπον.

κ'. Τότε δ' οὖν ὡς ὑπὸ τοῦ δελφίνου ἐκκομισθεὶς ὁ νεκρὸς ἐπὶ τὴν ψάμμον ἤρэхθη, συνδραμόντες οἱ μαθηταὶ πρῶτα μὲν ἠσπάζοντο κατὰ τὸ πρέπον, ἀλλαχόθεν ἄλλος ἐπιγινόμενος, καὶ ἐφίλων τε ὡς ἦν δυνατόν ἕκαστος ὑπὸ προθυμίας, καὶ περιέβαλλον. Ἐπειτα μέντοι διαλαβόντες, καὶ χερσὶν οἰκείαις ἐκκομισάμενοι, πάντα τε τὰ ἐπ' αὐτοῖς νενομισμένα τελέσαντες, ἐν τόπῳ ἐπισήμῳ κατέθεσαν· καὶ τηρικαῦτα μὲν ὁποῖον ἠδυνήθησαν αὐτῷ τὸν τάφον ὡς ὁ καιρὸς ἠπειγε περιέστησαν· ὕστερον δέ, ἢ τὸν σωτήριον ἡμῖν γνωρίσασα τοῦ Κυρίου σταυρόν, καὶ τὸν μέγαν ἐν αἰοιδίμοις καὶ βασιλεῦσι βασιλέα Κωνσταντῖνον γεννήσασα σεβασμία Ἐλένη, ἠνίκα ἐξ Ἱεροσολύμων ὑπέστρεφε, τιμῶσα τὸν τόπον, πόλιν τε συνώκισεν ἐν αὐτῷ, τοὺς τῶν πέριξ χωρῶν οἰκῆτορας συγκαλεσαμένη, καὶ κοινωνοὺς τοῦ ἔργου ποιησαμένη, καὶ τεῖχος περιέβαλε καρτερόν, καὶ τῷ μάρτυρι τὸν νεῶν ἀκοδομήσατο μέγιστον, δς νῦν ἔτι περιφανῆς καὶ εἰς κάλλος ἐξευργασμένος, τοῖς ἐκ γῆς καὶ θαλάττης ὁδοιποροῦσί τε καὶ ναυτιλομένοις δρώμενος, [...]¹.

1. Δὲν εἶναι λίγα τὰ θαύματα, τὰ ὁποῖα πραγματοποιοῦνται στὰ νεκρὰ σώματα τῶν μαρτύρων. Πβ. ὡς παράδειγμα τῆς θαυματουργῆς ἐνέργειας μὲ τὴν ὁποία τὸ νεκρὸ σῶμα τοῦ Ἰωάννου Ἀλεξανδρείας δέχεται τὴς τιμῆς ἀπὸ τὰ δύο ἄλλα νεκρὰ σώματα, τοποθετημένα δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἀπὸ τοῦ δικῆ του (Βίος καὶ πολιτεία τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας, PG 114, 962: OE). Θαῦμα δὲ γίνεται περὶ τὴν αὐτοῦ ταφήν, οὐδενὸς τῶν πώποτε θαυματουργηθέντων δεύτερον. Κατὰ γὰρ τὸν εὐκτῆριον οἶκον τοῦ θαυματουργοῦ ἔν τινι σορῷ δύο σώματα ἐπισκόπων κρηπτοῦση κατατίθεσθαι μέλλοντος, ἦν ἰδεῖν τὰ νεκρὰ ταυτὶ σώματα, ὥσπερ ἐμνηχωμένα σέβας τῷ μακαρίῳ σώματι νέμοντα. Ἐκστάντα γὰρ ἀπ' ἀλλήλων, μέσον αὐτὸ παραδέχονται· καὶ τοῦτο μὲν περὶ τὴν ταφήν γενόμενον, πολλαῖς ὄψεσιν ἐθεάθη· ἕτερον δὲ οὐκ ἔλαττον τούτου προῖον ὁ λόγος δηλώσει.

Μιὰ ἄλλη περίπτωση εἶναι ἐκείνη κατὰ τὴν ὁποία τὰ ὁστὰ τῶν μαρτύρων ἀναμιγνύονται μὲ ἄλλα καὶ μόνον ἢ θαυματουργῆς ἐνέργεια ὑποδεικνύει τὰ ὁστὰ τοῦ μάρτυρα. (Μαρτύριον τῶν ἁγίων μαρτύρων Πρόβου, Ταράχου καὶ Ἀνδρονίκου, PG 115, 1080: OB). Ἐντεῦθεν τοῖς ὄλοις ὁ Μάξιμος ἐξαπορηθεὶς, καὶ διὰ πάντων λάμποντας καὶ θαυμάζομένους ὄρων τοὺς μάρτυρας, τὸν διὰ ξίφους αὐτῶν κατανηφίζεται θάνατον. Οἱ καὶ ὥσπερ τι χροῖμα ποθοῦμενον, τὴν τελευταίαν ταύτην ψῆφον ὑποδεξάμενοι, καὶ τὰς κεφαλὰς ἐκμηθέντες, στεφανηφόροι πρὸς τὴν ἀληθῆ ζωὴν μεταβαίνουνσι, τῶν τῆς ἀθανασίας βραβείων καὶ τῆς ἐκεῖθεν μακαριότητος ἀπολαύσαντες. Ἄλλ' ὁ μὲν βάσκανος καὶ μαρώτατος δικαστῆς φθονῶν ἡμῖν τῶν ἁγίων λειψάνων, τὰ σώματα τῶν μαρτύρων τοῖς παρὰ τῶν μονομάχων ἀναιρεθεῖσι βεβήλοις ἀνέμιξε, στρατιωτῶν δεκάδι φυλάττεσθαι ταῦτα διαταξάμενος. Ὁ δὲ τῶν θαυμασίων Θεός, τῶν φυλάκων ἐδωχομένων καὶ πυρᾶν ἤδη καυσάντων,

Οἱ λίγες διασαφήσεις καὶ τὰ ἔκτενῆ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὰ ἀγιολογικὰ κείμενα τῶν προηγουμένων σελίδων θὰ εἶναι νομίζω ἐπαρκῆ καὶ γιὰ τὸ θέμα μὲ τὸ ὁποῖο ἀσχολήθηκε τὸ δημοσίευσμά μας ἀλλὰ καὶ ὡς συμβολὴ στῆ γενικότερη μελέτη καὶ διερεύνηση τῶν ἀγιολογικῶν κειμένων.

ὄμβρων ἐξαπίνης φορᾶ καὶ κλόνῳ γῆς ἐξουσίῳ τὴν μὲν ἔσβεσε, τοὺς δὲ φυγάδας ἀπέδειξε, καὶ τῶν ὀσίων σωμάτων ἀναμιξ τοῖς ἄλλοις κειμένων καὶ ἀγνοουμένων διὰ τὸ σκότος, ἀστήρ φανότατος ἐξ οὐρανοῦ πρόσγεια λάμπων, καὶ ἐφ' ἑκάστῳ τῶν σωμάτων ἰστάμενος, τὸν γνωρισμὸν διεφώτιζεν, ἐκείνον τάχα τὸν ἀστέρα μιμουμένους, τὸν ἐπὶ τῇ κατὰ σάρκα τοῦ Χριστοῦ γεννήσει τοὺς Μάρτυρας ἐκ Περσίδος μετακαλέσαντά τε καὶ ὀδηγήσαντα. Ταῦτα δὲ ἐγένετο, τινῶν ἐπὶ τοῦ ὄρους πιστῶν εἰς γόνυ κλιθέντων καὶ ἱκετευόντων τὸν Κύριον, μὴ τῆς δωρεᾶς τῶν ἁγίων ἀμοιρῆσαι μελῶν, τῶν τῆς αὐτοῦ δόξης ἐνεκεν ὑπερηθληκότων, ἃ καὶ καταβάντες ἀνείλοντο, καὶ σπουδῇ πολλῇ διὰ τὸν τοῦ ἡγεμόνος φόβον ἐπὶ τοῦ ὄρους ἐν πέτρᾳ κοίλῃ κατέκρουσαν, δοξάζοντες [...].